

NACRT

P R O G R A M
RAZVOJA ALTERNATIVNOG RJEŠAVANJA SPOROVA
2023-2025

Podgorica, februar 2023

SADRŽAJ

I UVOD.....	3
II OPIS STANJA KOJE ZAHTJEVA RJEŠAVANJE	6
III OPERATIVNI CILJEVI I PRATEĆI INDIKATORI UČINKA	31
IV AKTIVNOSTI ZA SPROVOĐENJE OPERATIVNIH CILJEVA	38
V OPIS AKTIVNOSTI NADLEŽNIH ORGANA I TIJELA ZA PRAĆENJE SPROVOĐENJA PROGRAMA.....	42
VI EVALUACIJA I MONITORING	42
VII NEOPHODNA FINANSIJSKA SREDSTVA.....	43
VIII INFORMACIJA ZA JAVNOST O CILJEVIMA I OČEKIVANIM UČINCIMA PROGRAMA U SKLADU SA KOMUNIKACIONOM STRATEGIJOM VLADE CRNE GORE	44
ANEKS PRATEĆI AKCIONI PLAN S PROCJENOM TROŠKOVA	

POJMOVNIK

Alternativno rješavanje sporova - uobičajeno označava različite metode, odnosno postupke rješavanja sporova van suda. U pitanju su neformalni postupci, rješavanja sporova koji predstavljaju alternativu sudskom postupku, ili su njegova dopuna, a koji se u mnogim zemljama uređuju propisima. Na međunarodnom planu, najzastupljeniji postupci alternativnog rješavanja sporova su: pregovori, medijacija, mirenje (koncilijacija), rana neutralna ocjena spora, neobavezujuća arbitraža, medijacija-arbitraža (med-arb), ročiste za poravnanje, nedjelja poravnanja i drugi.

Medijacija - postupak u kome treće neutralno lice (medijator) usmjerava komunikaciju između strana u sporu i, korišćenjem posebnih znanja i vještina, pomaže im u pregovorima koji imaju za cilj postizanje sporazuma kojim se njihov spor rješava. Direktiva 2008/52/ES Evropskog parlamenta i Vijeća¹ o nekim aspektima medijacije u građanskim i privrednim sporovima medijaciju definiše kao „strukturisani postupak u kojem dvije ili više stranaka u sporu pokušavaju dobrovoljno, uz pomoć medijatora, postići dogovor o rješavanju spora”. Takav postupak mogu započeti stranke ili ga može predložiti, odnosno odrediti sud ili propisati zakonodavna vlast države članice. Postupak medijacije uključuje i medijaciju koju sprovodi sudija, koji nije nadležan za sudsko rješavanje konkretnog spora ili za jedan od sudskih postupaka u vezi sa predmetnim sporom, dok su iz pojma medijacije isključeni pokušaji suda ili sudije kome je predmet dodijeljen da riješi spor.

Mirenje ili koncilijacija - postupak u kome treće neutralno lice (miritelj, koncilijator) vodi razgovore između strana u sporu s ciljem da ih usmjeri ka sporazumu kojim će njihov spor biti okončan. Iako mirenje i medijacija naizgled imaju sličnosti, ovi postupci se razlikuju u pogledu uloge koju imaju treća neutralna lica. Naime, dok medijator primarno ima ulogu posrednika, miritelj je ovlašćen da u procesu rešavanja spora savetuje stranke, pa čak i da im ukazuje na moguća rješenja spora, tako da svojim postupanjem može direktno da utiče na sadržinu sporazuma koji će stranke postići.

Rana neutralna evaluacija - postupak u kojem treće neutralno lice (evaluator spora) daje ocjenu činjeničnih ili pravnih elemenata određenog spornog odnosa. Strane u sporu mogu na osnovu sporazuma, ili po predlogu suda, imenovati neutralnog evaluatora koji će im pomoći da identifikuju relevantna pravna pitanja i da bolje procijene mogućnosti konačnog uspjeha u sporu.

¹ L 136/3, str. 281, od 21.5.2008.

I UVOD

Kreiranje pravnog ambijenta za razvoj medijacije i drugih alternativnih načina rješavanja sporova u Crnoj Gori izraz je namjere da se implementiraju savremeni međunarodni standardi rješavanja sporova sadržani u dokumentima Ujedinjenih nacija, Savjeta Evrope i Evropske unije, kojima se utvrđuje korpus međunarodnih pravnih načela o ostvarivanju pravde. S tim u vezi, relevantni međunarodni standardi upućuju da pravo na pristup pravdi obuhvata ne samo pravo građana i drugih pravnih subjekata na pristup pravosuđu, već da njegov bitan aspekt predstavlja i pravo na pristup različitim alternativnim načinima rješavanja sporova. Kao takvo, ovo pravo posebno je garantovano Univerzalnom deklaracijom o ljudskim pravima, Međunarodnim paktom o građanskim i političkim pravima i Evropskom konvencijom za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda.

Alternativno rješavanje sporova u Crnoj Gori ne predstavlja novinu. Savremenoj primjeni ovih metoda rješavanja sporova prethode istorijski periodi u kojima su postojale različite alternative suđenju. Takve alternative bile su zastupljene još od davnih vremena i tijesno povezane sa samim nastankom države, kada je Sveti Petar Cetinjski sprovodio mirenje zaraćenih plemena. Nakon toga, mirenje se proširilo na gotovo sve sfere društvenog života. Miritelji, koji su bili osobe visokih moralnih kvaliteta i izuzetno poštovane u sredini u kojoj su živjele, veoma uspješno su mirili zavađene pojedince, pa čak i porodice, bez obzira na to u kojoj oblasti prava je nastajao spor. Takvo istorijsko nasleđe predstavlja podstrek za dalji razvoj alternativnih načina rješavanja sporova u Crnoj Gori koji danas doprinose i međunarodnoj saradnji u skladu sa mjerama Evropske unije koje su usmjerene ka stvaranju „područja slobode, sigurnosti i pravde”.

Razvoj alternativnih načina rješavanja sporova se u mnogim državama sagledava kao sredstvo za očuvanje socijalnog mira i pravne stabilnosti u društvenim odnosima. Medijacija i drugi načini alternativnog rješavanja sporova predstavljaju optimalnu platformu za konstruktivnu komunikaciju strana u sporu, koje uz prijatnu atmosferu i pomoć lica koja ove postupke sprovode, stiču međusobno povjerenje i nastoje da sporazumno riješe spor. Postupci alternativnog rješavanja sporova građanima pružaju mogućnost da svoje sporove rješavaju na manje formalan način, u privatnom i povjerljivom okruženju, uz podršku kvalifikovanog neutralnog lica. U pitanju su postupci koji su prilagođeni interesima i potrebama stranaka u sporu, a putem kojih se strankama omogućava da same biraju rješenje svog spora. Samim tim, primjena metoda alternativnog rješavanja sporova omogućava da strane u sporu imaju kontrolu nad postupkom rješavanja spora, pa i nad njegovim ishodom, što je njihova najvažnija karakteristika. Zbog toga, stepen u kojem su stranke zadovoljne rješenjima koja proizlaze iz postupaka alternativnog rješavanja sporova, kao i stepen njihove spremnosti da ispune obaveze koje su preuzele postignutim sporazumom o rešenju spora, značajno je viši nego u slučajevima u kojima se sporovi rješavaju sudskim putem. Zbog svojih brojnih pozitivnih karakteristika koje se odnose i na efikasnost i ekonomičnost postupaka i stvaranje tolerantnog okruženja, alternativni (vansudski) načini rješavanja sporova sve više postaju alternativa sudskom postupku i dobijaju svoje mjesto koje im pripada u pravosudnim sistemima država članica Evropske unije, kao i država kandidata kojima pripada Crna Gora.

Nacionalni strateški i zakonodavni okvir

Nacionalna strategija održivog razvoja do 2030. godine, kao krovni strateški dokument oslonjen na Agendu održivog razvoja do 2030² i Ciljeve održivog razvoja³ Ujedinjenih nacija, postavlja kao jedan od strateških ciljeva „Razvijati državu kao efikasnu vladavinu prava“. Ovaj cilj se, između ostalog, ima postići kroz promociju vladavine prava na nacionalnom i međunarodnom nivou i kroz obezbijedenje jednakog pristupa pravdi za sve.

Pitanje pristupa pravdi je adresirano i **Strategijom reforme pravosuđa 2019-2022**, koja predviđa efikasnost pravosudnog sistema kao jedno od ključnih načela reforme, dok se unapređenje alternativnih načina rješavanja sporova prepoznaje kao važan segment reformskih procesa koji je u funkciji jačanja efikasnosti pravosuđa.

Akcionim planom za pregovaračko poglavlje 23 “Pravosuđe i temeljna prava”, medijacija i drugi načini alternativnog rješavanja sporova takođe su prepoznati kao jedna od mjera za smanjenje broja zaostalih predmeta, naročito u parničnim predmetima. Ujedno, primjena alternativnih načina rješavanja sporova sagledava se kao značajan instrument za rasterećenje sudova i pružanje strankama brzog i efikasnog načina zaštite njihovih prava.

Pored navedenog, **Srednjoročni program rada Vlade 2022-2024**⁴ kao jedan od prioriteta u radu Vlade definiše “Vladavina prava i jednake šanse”, koji se ima realizovati kroz unaprijeđenje efikasnosti pravosuđa.

Zakonodavni okvir Crne Gore koji uređuje oblast alternativnog rješavanja sporova (u daljem tekstu: ARS) reformisan je 2020. godine donošenjem **Zakona o alternativnom rješavanju sporova** (u daljem tekstu: ZARS), **Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku**, **Zakona o izmjenama Porodičnog zakona**, **Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o sudovima i izmjenama i dopunama Sudskog poslovnika**, donošenjem niza podzakonskih akata: **Pravilnika o programu obuke za medijatore**, **Pravilnika o programu obuke za evaluatore spora**, **Pravilnika o obrascu licence za rad medijatora/medijatorki**, **Pravilnika o obrascu licence za rad evaluatora/evaluatorki spora**, **Uredbe o visini nagrade za rad i naknade troškova medijatora**, opštih akata Centra: **Statuta Centra i Pravilnika o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji Centra**, te **Etičkog kodeksa medijatora**.

Ovaj zakon je u potpunosti usklađen sa pravom Evropske unije, a prije svega sa Direktivom o medijaciji 2008/52/EK Evropskog parlamenta i Savjeta, čime su, u kontekstu pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji, stvorene optimalne pretpostavke za ispunjavanje sadašnjih i budućih obaveza koje će Crna Gora, kao država članica, imati u pogledu obezbijedenja kvalitetnog i efikasnog funkcionisanja pravosudnog sistema i unapređenja pristupa pravdi građanima i drugim pravnim subjektima.

Donošenjem ovog zakona podstaknuta je primjena alternativnog rješavanja sporova kao brzog, ekonomičnog i pravičnog načina ostvarivanja prava na pravnu zaštitu i pristup pravdi,

² [Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development | Department of Economic and Social Affairs \(un.org\)](https://www.un.org/sustainabledevelopment/)

³ COR 16. Promovisati miroljubiva i inkluzivna društva za održivi razvoj, obezbijediti svima pristup pravdi i izgraditi djelotvorne, odgovorne i inkluzivne institucije na svim nivoima

⁴ <https://www.gov.me/dokumenta/7c683907-59a9-41e8-8a1f-72fded711eac>

unaprijeđena je dostupnost alternativnim rješavanjima sporova i nastoji se postići uravnotežen odnos između broja sudskih postupaka i postupaka alternativnih rješavanja sporova, čime se postiže značajno smanjenje troškova sudskog postupka, efikasnost pravosuđa, unaprijeđenje poslovnog ambijenta itd.

Zakon o alternativnom rješavanju sporova detaljno uređuje postupke medijacije i rane neutralne ocjene spora, čime je mogućnost njihovog nepravilnog sprovođenja u praksi svedena na najmanju moguću mjeru. Svakako da je za pravilno tumačenje odredaba o medijaciji od velike pomoći prethodno dugogodišnje iskustvo sprovođenja postupaka medijacije u građanskim stvarima, naročito kod činjenice da je veliki dio odredaba o medijaciji iz Zakona o alternativnom rješavanju sporova pravni sljedbenik odredaba o posredovanju u građanskim stvarima iz Zakona o posredovanju.

Za razvoj i unapređenje primjene medijacije posebno su važne odredbe čl.12 i 24 ovog zakona, koje predstavljaju novinu kada je u pitanju rješavanje sporova medijacijom.

Naime, Zakon o alternativnom rješavanju sporova u članu 12 propisuje dužnost za stranku koja namjerava da pokrene postupak pred sudom, da se prije njegovog pokretanja obrati Centru radi pokušaja rješavanja spora medijacijom, a obje stranke su dužne da prisustvuju prvom sastanku sa medijatorom u sporovima: koji su zakonom kojim se uređuje parnični postupak propisani kao sporovi male vrijednosti, radi naknade štete iz ugovora o osiguranju ako je jedna od stranaka društvo za osiguranje i za koje je posebnim zakonom propisana ta obaveza (zakoni kojima se uređuju radni odnosi). U slučaju da se lice koje namjerava da pokrene postupak pred sudom prethodno ne obrati Centru, sud će odbaciti tužbu kao nedozvoljenu.

Druga važna novina je određenje iz člana 24 Zakona o alternativnom rješavanju sporova, kojim je propisano da poravnanje zaključeno pred medijatorom u sporu povodom kojeg nije pokrenut sudski postupak, odnosno u sporu u kojem je sudski postupak okončan povlačenjem tužbe, stiče svojstvo izvršne isprave potvrđivanjem kod nadležnog suda, odnosno sačinjavanjem notarskog zapisa u skladu sa zakonom kojim se uređuje notarska djelatnost. Potvrđivanje poravnanja vrši sudija pojedinac nadležnog osnovnog suda, stavljanjem potvrde na poravnanje. Dakle, ovim rješenjem se poravnanju zaključenom pred medijatorom prvi put daje svojstvo izvršne isprave, bez sprovođenja postupka pred sudom, što je ogroman iskorak kada je u pitanju alternativno rješavanje sporova u Crnoj Gori i izuzetno motivišuća okolnost za stranke koje učestvuju u medijaciji, koje nakon zaključenja poravnanja pred medijatorom ne moraju više odlaziti u sud radi zaključenja sudskog poravnanja da bi isto imalo svojstvo izvršne isprave. Pored toga, ovim rješenjem se jača povjerenje u rad medijatora i uopšte u alternativno rješavanje sporova, dok se, sa druge strane, kontrolom zaključenog poravnanja od strane suda u jednostavnoj proceduri bez učešća stranaka, obezbjeđuju odgovarajuća pravna sigurnost i zaštita javnog poretka. Ovo rješenje je nesumnjivo prava mjera savremenih potreba građana i drugih pravnih subjekata, sa jedne strane, i potrebe obezbjeđenja pravne sigurnosti i zaštite javnog poretka, sa druge strane.

Pored navedenih, značajna novina je prvi sastanak sa medijatorom, jer se samim njegovim održavanjem postupak medijacije ne smatra započetim, sve dok stranke ne potpišu Sporazum o medijaciji, koji je, takođe, novina u navedenom zakonu. Ovakvim rješenjem se u svemu poštuje načelo dobrovoljnosti postupka medijacije.

Precizno je uređeno dejstvo medijacije na prekluzivne rokove i rokove zastarjelosti, propisane su dužnosti medijatora, njihovo izuzeće, pravila sprovođenja medijacije, mogućnost korišćenja dokaza u drugim postupcima, završetak medijacije i obaveznost poravnanja.

Zakon o alternativnom rješavanju sporova uređuje i situaciju kada je poravnanje zaključeno u sporu povodom kojeg je pokrenut postupak pred sudom, propisujući da ovo poravnanje predstavlja osnov za zaključenje sudskog poravnania.

Kao posebno važnu novinu Zakon o alternativnom rješavanju sporova uvodi novu metodu alternativnog rješavanja sporova – ranu neutralnu ocjenu spora, pod kojom se podrazumijeva postupak u kojem evaluator spora, na osnovu sporazuma stranaka, daje ocjenu činjeničnih i pravnih elemenata njihovog spora. Radi se o potpuno novoj metodi alternativnog rješavanja spora koja nije svojstvena evropskokontinentalnom pravnom području, već svoje porijeklo vodi iz SAD-a, a koja će svoje mjesto naći u oblasti alternativnog rješavanja privrednih sporova, sa kojim ciljem je i uvedena u sistem alternativnog rješavanja sporova u Crnoj Gori.

Propisani su uslovi za izdavanje licence za rad medijatora i evaluatora spora, zatim posebna pravila alternativnog rješavanja sporova u određenim vrstama sporova: privrednim, porodičnim i radnim sporovima, kao i položaj i poslovi Centra, koji ga pozicioniraju u središte alternativnog rješavanja sporova, prepoznajući ga kao glavnog nosioca aktivnosti razvoja i unapređenja primjene alternativnih načina rješavanja sporova u Crnoj Gori.

Dakle, Zakon o alternativnom rješavanju sporova uređuje alternativno rješavanje sporova na jedan cjelovit i sveobuhvatan način, jasno i precizno normirajući sve ono što je neophodno da bi se pravilno razumjeli i primijenili svi propisani vidovi alternativnog rješavanja sporova, sa akcentom na medijaciju, kao vodeću i ranu neutralnu ocjenu spora, kao novu metodu alternativnog rješavanja sporova.

Etički kodeks medijatora, kao zajednički sistem vrijednosti i dominantan model profesionalnog ponašanja medijatora usklađen je sa međunarodnim standardima u ovoj oblasti, a prije svega sa Evropskim kodeksom ponašanja za medijatore iz 2004. godine, čime se Crna Gora svrstala u red razvijenih država koje žele da afirmišu ovaj način rješavanja sporova uz poštovanje najviših međunarodnih etičkih standarda za medijatore. Pridržavanjem načela i standarda koji su predviđeni ovim kodeksom, a što predstavlja njihovu dužnost, medijatori će osigurati da se poštuju jednaki standardi kvaliteta svih postupaka medijacije i doprinijeti jačanju povjerenja građana u medijaciju.

Usvojen je i niz izmjena i dopuna posebnih zakona koje su bile neophodne radi njihovog usklađivanja sa Zakonom o alternativnom rješavanju sporova, i to: Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku, Zakona o izmjenama Porodičnog zakona i Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o sudovima.

Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku propisana je obaveza suda da na pripremnom ročištu, odnosno na prvom ročištu za glavnu raspravu ako pripremno ročište nije održano, upozna stranke sa mogućnošću rješavanja spora medijacijom ili drugim načinima alternativnog rješavanja sporova, odnosno da im preporuči da spor riješe medijacijom u skladu sa Zakonom o alternativnom rješavanju sporova, odnosno sud ih može rješenjem uputiti na prvi sastanak sa medijatorom radi pokušaja rješavanja spora u postupku medijacije. U određenoj vrsti sporova, i to: u sporovima u kojima je jedna od stranaka Crna Gora, Glavni grad, Prijestonica, odnosno opština, u privrednim sporovima, osim u sporovima sa međunarodnim elementom, u sporovima iz odnosa na koje se primjenjuje statusno (kompanijsko) pravo i u sporovima u kojima je stranka u stečajnom postupku upućena na parnični postupak, te u drugim slučajevima propisanim posebnim zakonom sud je dužan da posebnim rješenjem uputi stranke na prvi sastanak sa medijatorom.

Navedeno rješenje je već dalo određene rezultate kada je u pitanju unaprjeđenje primjene medijacije kroz povećanje broja predmeta koje sudovi upućuju na medijaciju i broj predloga za pokretanje postupka medijacije prije pokretanja sudskog postupka.

Kada je u pitanju Porodični zakon treba prevashodno naglasiti da isti, pored Zakona o alternativnom rješavanju sporova i Zakona o parničnom postupku, ima posebnu važnost za medijaciju u Crnoj Gori. Polazeći od činjenice da su Zakonom o alternativnom rješavanju sporova uvedene brojne novine u sistem alternativnog rješavanja sporova u Crnoj Gori, pa i terminološke, koje se prije svega odnose na zamjenu termina „posredovanje“ terminom „medijacija“, radi usklađivanja sa međunarodnim standardima, to se istovremeno sa donošenjem navedenog zakona pristupilo donošenju Zakona o izmjenama Porodičnog zakona, radi njegovog terminološkog usklađivanja sa tim zakonom.

Ovaj zakon, prije svega, propisuje mogućnost sprovođenja postupka medijacije u sporovima o održavanju ličnih odnosa djeteta sa srodnicima i drugim licima sa kojima ga vezuje posebna bliskost. Pored toga, Porodični zakon propisuje mogućnost da sud uputi roditelje na prvi sastanak sa medijatorom radi pokušaja rješavanja spora u postupku medijacije u svim postupcima u vezi sa porodičnim odnosima, ako ocijeni da je to u najboljem interesu djeteta. Propisano je i obavezno upućivanje stranaka na prvi sastanak sa medijatorom radi mirenja ili postizanja sporazuma bračnih supružnika o vršenju roditeljskog prava poslije razvoda braka i sporazuma o podjeli zajedničke imovine. Posebno je važno određenje da sud neće uputiti stranke na prvi sastanak sa medijatorom u slučajevima u kojima zbog sumnje na postojanje nasilja u porodici medijacija ne bi bila svrsishodna.

Medijacija je zastupljena i u stečajnom postupku, kao i u postupku sporazumnog restrukturiranja dugova prema finansijskim institucijama, što je uređeno Zakonom o stečaju, odnosno Zakonom o sporazumnom finansijskom restrukturiranju dugova prema finansijskim institucijama.

Alternativni načini rješavanja sporova zastupljeni su i u oblasti radnog prava u pogledu rješavanja sporova koji nastanu na radu ili u vezi sa radom.

Medijacija u krivičnopravnoj oblasti uređena je Zakonikom o krivičnom postupku i Zakonom o postupanju prema maloljetnicima u krivičnom postupku.

S obzirom da Zakon o alternativnom rješavanju sporova ne uređuje medijaciju u krivičnim stvarima, to je neophodno Zakon o postupanju prema maloljetnicima u krivičnom postupku dopuniti odredbama koje će urediti licencu za medijatore u krivičnim stvarima (izdavanje, oduzimanje, prestanak), sprovođenje obuka za medijatore u krivičnim stvarima itd.

Postupak medijacije, kao jedan od metoda alternativnog rješavanja sporova prepoznaje i Zakon o besplatnoj pravnoj pomoći, koji u članu 4 propisuje da će se lice koje ima pravo na besplatnu pravnu pomoć uputiti na postupak medijacije ili neki drugi oblik alternativnog rješavanja sporova, ako za to postoje odgovarajući pravni uslovi, čime se još jednom potvrđuje značaj dostupnosti i afirmacije alternativnog rješavanja sporova za obezbjeđenje pristupa pravdi građanima i drugim pravnim subjektima.

Međunarodni standardi alternativnog rešavanja sporova

Relevantni dokumenti Ujedinjenih nacija, Savjeta Evrope i Evropske unije postavljaju određene standarde i pravila kojima se na međunarodnom i na nacionalnom nivou nastoji podstaći primjena metoda alternativnog rješavanja sporova. Ovim dokumentima se ujedno nastoji

obezbjediti pravna sigurnost stvaranjem uslova za nesmetano izvršenje sporazuma postignutih primjenom medijacije i drugih alternativnih metoda. Međunarodni standardi primjene alternativnog rješavanja sporova predstavljaju osnov za razvoj dobre prakse i koncipirani su tako da se mogu prilagođavati potrebama država članica shodno stepenu razvoja nacionalnih sistema u ovoj oblasti.

Pod okriljem Ujedinjenih nacija usvojeno je nekoliko veoma značajnih dokumenata Komisije Ujedinjenih nacija za međunarodno trgovačko pravo (UNCITRAL) koji treba da doprinesu unapređenju prakse medijacije u državama članicama.

Pravila o mirenju⁵ i **Model zakona o međunarodnom privrednom mirenju⁶** prevashodno se odnose na primjenu metoda alternativnog rješavanja sporova u međunarodnim privrednim stvarima, ali se njima uspostavljaju standardi koji se vezuju za najvažnije principe dobre prakse alternativnog rješavanja sporova i u drugim vrstama sporova. Zbog toga su ovi dokumenti u jednom broju država članica korišćeni kao smjernica prilikom izrade nacionalnih propisa u ovoj oblasti, a danas u tom smislu poseban značaj imaju novi **Model zakona o međunarodnoj privrednoj medijaciji i međunarodnim sporazumima o rješavanju sporova koji proističu iz medijacije⁷** (Model zakona o međunarodnoj privrednoj medijaciji) i **Konvencija o međunarodnim sporazumima o rješavanju sporova koji proističu iz medijacije⁸**.

Konvencija o međunarodnim sporazumima o rješavanju sporova koji proističu iz medijacije (tzv. Singapurska konvencija o medijaciji) primjenjuje se na pisane sporazume sklopljene u postupku medijacije kojima se rješavaju sporovi između privrednih subjekata sa sjedištem u različitim državama i drugih privrednih sporova sa elementom inostranosti. Konvencija obavezuje države članice da obezbijede izvršenje sporazuma postignutih putem medijacije u skladu sa pravilima izvršenja koja se primenjuju u njihovim pravnim sistemima, a saglasno uslovima predviđenim Konvencijom. S tim u vezi, ova konvencija propisuje uslove za podnošenje zahtjeva za izvršenje sporazuma postignutog u postupku medijacije, kao i razloge zbog kojih država potpisnica može takav zahtjev odbiti.

Ratifikacijom ove konvencije, svaka država obezbjeđuje da se međunarodni sporazumi postignuti u toj državi članici mogu prinudno izvršiti i u svim drugim državama članicama. Samim tim, rješenja sadržana u Singapurskoj konvenciji o medijaciji treba da podstaknu privredne subjekte da se češće opredjeljuju da svoje sporove rješavaju putem medijacije, čime se obezbjeđuje očuvanje međunarodnih privrednih odnosa i unaprjeđuje međunarodna saradnja u ovoj oblasti. Ovu konvenciju je u Singapuru potpisala i naša država, ali je još uvek nije ratifikovala.

Preporukama Savjeta Evrope u oblasti medijacije uspostavljaju se vodeći principi za primjenu medijacije u porodičnim i građanskim sporovima, kao i u krivičnim i upravnim stvarima.

Preporuka br. R (98) 1 o porodičnoj medijaciji⁹ ukazuje na značaj primjene medijacije u porodičnim sporovima budući da ovaj metod rješavanja sporova doprinosi ublažavanju porodičnog konflikta, poboljšanju komunikacije između članova porodice i zaštiti najboljeg

⁵ Conciliation Rules of the United Nations Commission on International Trade Law, General Assembly Resolution 35/52, 4.12.1980.

⁶ Model Law on International Commercial Conciliation of the United Nations Commission on International Trade Law, UN General Assembly Res. 57/18, 19.11.2002.

⁷ Model Law on International Commercial Mediation and International Settlement Agreements Resulting from Mediation of the United Nations Commission on International Trade Law, UN General Assembly Res. 73/199, 20.12.2018.

⁸ United Nations Convention on International Settlement Agreements Resulting from Mediation, UN General Assembly Res. 73/198, 20.12.2018.

⁹ Recommendation No. R (98) 1 of the Committee of Ministers to member states on family mediation, 21.1.1998.

interesa djeteta. Preporuka podsjeća da porodični sporovi pogađaju sve članove porodice, a posebno negativno utiču na djecu, dok primjena medijacije doprinosi očuvanju kontakta između roditelja i djece i ujedno omogućava smanjenje socijalnih i ekonomskih troškova rastave i razvoda, kako za same strane, tako i za državu. Preporuka ukazuje na mogućnost primjene medijacije u porodičnim sporovima sa elementom inostranosti, naročito u sporovima o vršenju roditeljskog prava, uključujući i ostvarivanje prava djeteta na kontakt sa roditeljima u situacijama u kojima roditelji djeteta žive u različitim državama. U vezi sa sporazumima postignutim u porodičnoj medijaciji, potrebno je da države članice obezbijede da takvi sporazumi budu potvrđeni od strane suda ili drugog nadležnog organa, kada to stranke zatraže, kao i da osiguraju mehanizme za izvršenje postignutih sporazuma.

Države članice treba da promovišu razvoj porodične medijacije, posebno putem informativnih programa za javnost kojima bi se omogućilo bolje razumijevanje ovog metoda alternativnog rješavanja sporova.

Preporuka REC (99) 19 o medijaciji u krivičnim stvarima¹⁰ podržava primjenu medijacije u krivičnim stvarima, radi omogućavanja aktivnog učešća žrtve i učinioca krivičnog djela, kao i drugih potencijalno oštećenih lica, u saniranju posljedica učinjenog djela. Medijacija u krivičnim stvarima zasnovana je na principima restorativne pravde, pa se ukazuje da se u okviru postupka medijacije žrtvi omogućava da komunicira sa učiniocem i tako dobije izvinjenje i reparaciju, na koji način se doprinosi ublažavanju posljedica viktimizacije. Ujedno, postupak medijacije podstiče osećaj odgovornosti učinioca uz pružanje praktične prilike za obeštećenje, što može doprinijeti njegovoj reintegraciji i rehabilitaciji.

Preporuka REC (2001) 9 o alternativama parničnom postupku između organa uprave i privatnih lica¹¹ ukazuje da pojedine metode alternativnog rešavanja sporova, kao što su medijacija, mirenje, interna revizija, poravnanje i arbitraža, predstavljaju koristan pristup rješavanju upravnih sporova, budući da njihova primjena može spriječiti nastanak sporova u upravnim stvarima. Zbog toga, države članice treba da podrže primjenu ovih metoda uvijek kada je to moguće, a naročito u slučajevima koji se tiču pojedinačnih upravnih odluka, ugovora, dugova građana i uopšte zahtjeva koji se odnose na isplatu određene sume novca.

Preporuka REC (2002) 10 o medijaciji u građanskim stvarima¹² ukazuje da primjenu medijacije treba omogućiti u svim za to pogodnim građanskim sporovima, između ostalog, u privrednim, radnim i potrošačkim sporovima, kako prije tako i nakon pokretanja sudskog postupka. Primjena medijacije se naročito smatra korisnom u pogledu sporova čije sudsko rješavanje iziskuje visoke troškove, kao i u slučajevima u kojima je naročito važno očuvati odnose između strana u sporu. Zbog toga je potrebno da države članice obezbijede da medijacija bude lako dostupna građanima, ali i da preduzmu potrebne mjere kako bi se medijacija efikasno sprovodila i spriječila njena zloupotreba u cilju odugovlačenja postupka rješavanja spora.

Slično ostalim preporukama Savjeta Evrope u oblasti medijacije, i ovdje se državama članicama upućuje poruka o važnosti uspostavljanja odgovarajućih standarda za obuku, izbor i evaluaciju rada medijatora i ukazuje se na značaj promocije medijacije, kako u opštoj, tako i u stručnoj javnosti.

¹⁰ Recommendation No. R (99) 19 of the Committee of Ministers to member states concerning mediation in penal matters, 15.9.1999.

¹¹ Recommendation Rec (2001) 9 of the Committee of Ministers to member states on alternatives to litigation between administrative authorities and private parties, 5.9.2001.

¹² Recommendation Rec (2002) 10 of the Committee of Ministers to member states on mediation in civil matters, 18.9.2002.

Evropska komisija za efikasnost pravosuđa (CEPEJ), kao posebno tijelo Savjeta Evrope, zadužena je za praćenje efikasnosti pravosudnih sistema država članica i razvoj praktičnih instrumenata za unapređenje usluga koje se u ovoj sferi pružaju građanima. U okviru CEPEJ, posebna radna grupa za medijaciju (CEPEJ-GT-MED) pripremila je 2007. godine dopunske smjernice za primjenu preporuka Savjeta Evrope u oblasti medijacije. Radi obezbjeđenja dostupnosti medijacije, ova komisija je 2018. godine izradila i prvi **Evropski kodeks ponašanja za pružaoce usluga medijacije**¹³ koji sadrži preporučene standarde za rad centara za medijaciju i drugih javnih ili privatnih pružalaca usluga medijacije koji postoje u državama članicama. U skladu sa ovim dokumentom, izraz „pružaoce usluga medijacije“ podrazumijeva bilo koji javni ili privatni subjekat (uključujući šeme medijacije vezane za sud) koji upravlja postupkom medijacije koji sprovodi treća strana, neutralni medijator, bilo kojeg naziva ili profesije, a koji pod njegovim pokroviteljstvom pruža pomoć stranama u postupku da sporazumno riješe spor.

Direktivama Evropske unije uspostavljaju se standardi primjene medijacije u građanskim i privrednim stvarima, kao i standardi primjene alternativnih metoda rješavanja potrošačkih sporova.

Direktiva 2008/52/EC Evropskog parlamenta i Savjeta o određenim aspektima medijacije u građanskim i privrednim stvarima¹⁴ odnosi se na sve građanske sporove i privredne sporove u kojima stranke samostalno raspolazu svojim zahtjevima i povodom kojih mogu postići sporazum. Direktiva prepoznaje medijaciju kao alternativnu metodu rješavanja sporova kojom se unapređuje pristup pravdi, zbog čega posebno ističe važnost uspostavljanja uravnoteženog odnosa između medijacije i sudskog postupka. Ukazuje se da medijacija pruža mogućnost jednostavnog, efikasnog, brzog i ekonomičnog vansudskog rješavanja sporova u građanskim i privrednim stvarima, te da države članice treba da osiguraju izvršavanje obaveza koje proističu iz sporazuma postignutih u postupku medijacije. Kako medijaciju ne bi trebalo smatrati slabijom alternativom sudskom postupku samo zbog činjenice da ispunjenje sporazuma postignutih u medijaciji zavisi od dobre volje strana, države članice treba da obezbijede jednostavne mehanizme kojima se obezbjeđuje izvršnost sadržine sporazuma postignutih u medijaciji. Ujedno, priznavanje sporazuma kao izvršne isprave u jednoj državi članici, obavezuje i drugu državu članicu.

Pored toga, države članice se obavezuju da predvide odgovarajuće mehanizme za edukaciju i kontrolu kvaliteta rada medijatora. Mehanizmi kontrole kvaliteta treba da budu usmjereni ka očuvanju fleksibilnosti postupka medijacije i nezavisnosti stranaka, ali u isto vrijeme takvi mehanizmi treba da obezbijede da se medijacija sprovodi na efikasan, nepristrasan i stručan način. Direktivom se takođe ukazuje na značaj inicijalne i kontinuirane obuke medijatora radi obezbjeđivanja pružanja usluga medijacije na efikasan, nepristrasan i stručan način. Države članice takođe se obavezuju da obezbijede informisanje opšte javnosti o dostupnosti usluga medijacije uz kontakte medijatora i organizacija koje ove usluge pružaju.

Direktiva 2013/11/EU Evropskog parlamenta i Savjeta EU o alternativnom rješavanju potrošačkih sporova i izmjeni Uredbe (EC) br. 2006/2004 i Direktive 2009/22/EC¹⁵ (Direktiva o alternativnom rješavanju potrošačkih sporova) odnosi se na vansudsko rješavanje domaćih i

¹³ European Code of Conduct for Mediation Providers, CEPEJ (2018) 24, 4.12.2018.

¹⁴ Directive 2008/52/EC of the European Parliament and of the Council of 21 May 2008 on certain aspects of mediation in civil and commercial matters, *Official Journal of the European Union*, L 136/3, 24.5.2008, 3-8.

¹⁵ Directive 2013/11/EU of the European Parliament and of the Council of 21 May 2013 on alternative dispute resolution for consumer disputes and amending Regulation (EC) No 2006/2004 and Directive 2009/22/EC, *Official Journal of the European Union*, L165 /63, 18.6.2013, 63-79.

prekograničnih potrošačkih sporova koji nastaju povodom ugovora o prodaji robe ili pružanju usluga u svim privrednim oblastima, između trgovaca i potrošača sa sjedištem, odnosno prebivalištem na teritoriji Evropske unije. Primjenom alternativnih metoda rješavanja sporova potrošačima se pruža mogućnost da efikasnije i jeftinije rješavaju sporove koji nastaju iz ugovora o prodaji robe i usluga, čime se doprinosi slobodnom kretanju robe i usluga na unutrašnjem tržištu EU i jačanju povjerenja potrošača.

Uredbom o onlajn rješavanju potrošačkih sporova¹⁶ predviđeno je uspostavljanje onlajn platforme (EU ODR Platform), koja potrošačima i trgovcima omogućava rješavanje potrošačkih sporova proisteklih iz onlajn trgovine. Ove usluge alternativnog rješavanja sporova pružaju subjekti za ARS koji su povezani sa platformom.

Evropska komisija je 2004. godine izradila *Evropski kodeks ponašanja za medijatore*¹⁷ kojim se uspostavljaju osnovni etički standardi ponašanja medijatora u različitim vrstama sporova. Ovaj kodeks je takođe prepoznat u dokumentima Savjeta Evrope koji se odnose na medijaciju, pa je državama članicama data preporuka da isti promovišu kao minimum standarda u oblasti medijacije, uzimajući u obzir specifičnu prirodu različitih oblasti njene primjene.

U ovom segmentu treba ukazati i da je Program usklađen sa **Instrumentom za pretpristupnu pomoć 2021 – 2027**¹⁸ (IPA III), shodno kome se u okviru Prozora 1: Vladavina prava, temeljna prava i demokratija, kao opšti cilj definiše jačanje vladavine prava i demokratije, poštovanje ljudskih prava i međunarodnog prava, podrška civilnom društvu, bezbjednost, poboljšanje upravljanja migracijama uključujući i upravljanje granicama. U okviru ovog Prozora je definisan Tematski prioritet 1: Pravosuđe u okviru koga će biti obezbijeđena podrška za promociju i implementaciju alternativnih mehanizama za rješavanje sporova u mjeri u kojoj ovi mehanizmi pomažu u smanjenju zaostalih predmeta u sudovima, povećavaju njihovu efikasnost i omogućavaju strankama u postupku brže i jeftinije instrumente za rešavanje njihovih građanskih i privrednih sporova.

Shodno navedenom, unaprijeđenje primjene medijacije i drugih načina alternativnog rješavanja sporova je jedan od prioriteta u procesu reformi zbog potrebe da naše pravosuđe bude efikasnije, da se poboljša pristup pravdi, unaprijedi efikasnost i pravovremenost zaštite građana i drugih pravnih subjekata, osigura stabilan poslovni ambijent i time obezbijedi pravna sigurnost.

Ujedno, pružanjem dalje podrške uspostavljanju kvalitetnog i održivog sistema usluga alternativnog rješavanja sporova država iskazuje spremnost da podrži međunarodno priznate mehanizme prevencije i rješavanja sporova u zajednici, čijom primjenom će se očuvati i unaprijediti odnosi u svim oblastima društvenog života, što donosi višestruke koristi kako za građane, tako i za državu i društvo u cjelini.

Ovaj Program, polazeći od dostignuća Programa razvoja alternativnog rješavanja sporova 2019-2021, predstavlja izraz kontinuiteta napora da se unaprijedi efikasnost pravosuđa i pristup pravdi. Njime se definiše strateški okvir i pružaju smjernice za dalji razvoj sistema alternativnog rješavanja sporova u Crnoj Gori, uz prepoznavanje važnosti učešća svih relevantnih aktera u procesu ostvarivanja definisanih ciljeva.

¹⁶ Regulation (EU) No 524/2013 of the European Parliament and of the Council of 21 May 2013 on online dispute resolution for consumer disputes and amending Regulation (EC) No 2006/2004 and Directive 2009/22/EC, *Official Journal of the European Union*, L165 /1, 18.6.2013, 1-12.

¹⁷ European Code of Conduct for Mediators, European Commission, 2.7.2004.

¹⁸ https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/system/files/2022-01/C_2021_8914_COMMISSION_IMPLEMENTING_DECISION_EN.pdf

II ANALIZA STANJA

Ključna dostignuća Program razvoja alternativnog rješavanja sporova 2019-2021

Sprovođenje Programa razvoja alternativnog rješavanja sporova 2019-2021 je doprinijelo uspostavljanju kvalitetnog normativnog okvira za alternativno rješavanje sporova usklađenog sa pravnom tekovinom Evropske unije, Centra za alternativno rješavanje sporova, razvoju stručnih kapaciteta medijatora, većem stepenu informisanosti javnosti o institutu medijacije i njegovim benefitima u odnosu na sudski postupak, kao i kvalitativno boljem odnosu institucija prema ovom institutu.

Takođe, pogodovalo je mobilizaciji različitih aktera poput medijatora, sudija, advokata, Zaštitnika imovinsko-pravnih interesa Crne Gore, lokalnih samouprava, osiguravajućih društava, generalne javnosti, koji su predstavljali ciljne grupe intervencije, kao i razvoju i jačanju partnerstva, što je naročito vidljivo u kontekstu finansijske i ekspertske podrške realizaciji aktivnosti od strane Savjeta Evrope, Ambasade SAD u Podgorici, Njemačke fondacije za međunarodnu pravnu saradnju, Evropske banke za obnovu i razvoj, Međunarodne organizacije za razvoj prava (IDLO), kao i od strane Centra za obuku u sudstvu i Državnom tužilaštvu.

U okviru sprovođenja Programa razvoja alternativnog rješavanja sporova 2019-2021 usvojen je Zakon o alternativnom rješavanju sporova kao moderno zakonsko rješenje, usklađeno sa pravnom tekovinom EU, sa pratećim podzakonskim aktima kojim je pitanje alternativnog rješavanja sporova uređeno na sistemski način, i koje doprinosi rasterećenju rada sudova, efikasnijoj i ekonomičnijoj zaštiti prava stranaka u sporu.

Zakonom o alternativnom rješavanju sporova Centar za posredovanje je transformisan u Centar za alternativno rješavanje sporova na efikasan način i u propisanim rokovima, što ima poseban značaj jer Centar u kontinuitetu preduzima brojne aktivnosti koje su značajne za razvoj medijacije i drugih metoda alternativnog rješavanja sporova, od kojih su najznačajnije: promocija medijacije i drugih metoda alternativnog rješavanja sporova; obuke medijatora i evaluatora spora (bazične i specijalističke); edukativne aktivnosti za relevantne aktere u postupku medijacije, posebno sudije, Zaštitnika imovinskopravnih interesa Crne Gore, advokate, lokalne samouprave, osiguravajuća društva i dr.; razvoj i implementacija programa školske medijacije; istraživanje informisanosti, iskustava i stavova građana Crne Gore o primjeni medijacije; te aktivnosti na izradi metodologije praćenja i ocjene rada medijatora i dr.

Usvojene su Izmjene i dopune Sudskog poslovnika¹⁹, čime su uspostavljene procedure za upućivanje predmeta na medijaciju i njihovim upravljanjem, a u okviru evidencionog sistema pravosuđa „PRIS“ formirana je baza podataka o alternativnom rješavanju sporova.

Takođe, u skladu sa obavezama iz navedenog Programa, obrazovan je Savjet za podsticanje i unapređenje primjene alternativnog rješavanja sporova, donijet je Etički kodeks medijatora i obrazovana je Etička komisija.

Sa aspekta evidentiranih izazova, sprovođenje Programa je bilo djelimično usporeno i otežano zbog pandemije korona virusa i reorganizacije državne uprave i otežanog finansiranja zbog kasnog usvajanja budžeta Crne Gore u 2021. godini.

Jedan od ciljeva Programa koji nije u potpunosti ostvaren tiče se informisanja javnosti o alternativnom rješavanju sporova, što potvrđuje i istraživanje društvene percepcije medijacije²⁰ iz

¹⁹ Službeni list CG, br.93/20 od 11.09.2020. godine

2020. godine iz koga se može zaključiti da građani i institucije nisu u dovoljnoj mjeri upoznati sa Centrom za alternativno rješavanje sporova i samim institutom medijacije, odnosno njegovim benefitima. Isto istraživanje upućuje na postojanje izvjesnog otpora medijaciji, kao rezultat neinformisanosti o samom institutu, odsustva ekstenzivnijih edukacija za profesionalce (sudije i advokati), te limitiranog povjerenja institucija i profesionalaca u kompetencije medijatora²¹.

Takođe, jedan od važnih izazova koji je evidentiran tokom sprovođenja Programa tiče se pitanja održivog funkcionisanja Centra za alternativno rješavanje sporova, s obzirom da raspolaže skromnim administrativnim i finansijskim kapacitetima, što je u suprotnosti sa rastućim trendom broja predmeta medijacije pred njim.

Posmatrano u cjelini, i pored evidentiranih izazova, Program je u visokoj mjeri ostvario svoje ciljeve i omogućio kvalitativni iskorak na planu alternativnog rješavanja sporova, a u prilog tome govore Izvještaji EK o napretku Crne Gore u kojima se ohrabruje nastavak daljih aktivnosti.

Analiza zainteresovanih strana

Ministarstvo pravde je centralna državna institucija zadužena za reformu pravosuđa i unapređenje pristupa pravdi, odnosno pripremu i izradu strateških dokumenata za oblast pravosuđa i praćenja njihove realizacije. Ono prati razvoj relevantnih međunarodnih standarda (UN, SE i EU), sa posebnim fokusom na ispunjavanje obaveza koje proizilaze iz članstva u međunarodnim organizacijama i međunarodnih konvencija, i kroz svoju djelatnost na izradi normativnih akata obezbjeđuje harmonizaciju nacionalnog zakonodavstva sa predmetnim standardima.

Ministarstvo je zaduženo da prati primjenu Sudskog poslovnika u dijelu sudske uprave, vrši nadzor povodom pritužbi i predstavki građana koje se odnose na poslove sudske uprave, pribavlja podatke i izvještaje od pravosudnih organa za potrebe vršenja poslova nadzora, izrađuje godišnje analize o sprovedenim nadzorima i daje preporuke za potrebne normativne promjene, priprema i daje mišljenja, objašnjenja i instrukcije kojima se pravosudnim organima daju uputstva ili tumačenja za zakonito i pravilno obavljanje poslova pravosudne uprave, pribavlja podatke i izvještaje od pravosudnih organa za potrebe vršenja poslova nadzora, izrađuje godišnje analize o sprovedenim nadzorima i daje preporuke za potrebne normativne promjene; priprema i daje mišljenja, objašnjenja i instrukcije kojima se pravosudnim organima daju uputstva ili tumačenja za zakonito i pravilno obavljanje poslova pravosudne uprave. Pored toga, analizira efekte primjene zakona i podzakonskih akata, prikuplja, evidentira, obrađuje i analizira podatke o radu pravosudnih organa.

Ministarstvo, vrši nadzor nad radom Centra za alternativno rješavanje sporova i izdaje licence za medijatore i evaulatore spora, ujedno analizira efekte primjene zakona i podzakonskih akata u oblasti alternativnog rješavanja sporova.

²⁰ https://centarzaars.me/wp-content/uploads/2020/12/Istrazivanje_posredovanje_web-verzija.pdf

²¹ Ovu konstataciju istraživanja treba uzeti sa izvjesnom rezervom, budući da se radi o istraživanju društvene percepcije.

Centar za alternativno rješavanje sporova²² ima svojstvo pravnog lica, sa sjedištem u Podgorici, s tim što može imati organizacione jedinice i van sjedišta. Organi Centra su Upravni odbor i Izvršni direktor, sa nadležnostima koje su detaljno uređene odredbama Zakona o alternativnom rješavanju sporova. Kao nosilac javnih ovlašćenja, Centar ima brojne nadležnosti u oblasti alternativnog rješavanja sporova, što ga pozicionira kao glavnog nosioca najvećeg broja aktivnosti neophodnih za dalji razvoj i unapređenje primjene alternativnog rješavanja sporova u Crnoj Gori.

Naime, Centar obavlja stručne i administrativne poslove koji se odnose na medijaciju, ranu neutralnu ocjenu spora i druge metode alternativnog rješavanja sporova, informiše stručnu i širu javnost o mogućnostima i prednostima alternativnog rješavanja sporova, inicira donošenje, odnosno izmjenu propisa radi usklađivanja sa međunarodnim standardima u oblasti alternativnog rješavanja sporova, daje mišljenje o radu medijatora i evaluatora spora u postupku produženja i prestanka licence za rad medijatora, odnosno licence za rad evaluatora spora, prati i ocjenjuje rad medijatora i evaluatora spora i o tome sačinjava izvještaj koji dostavlja Ministarstvu nadležnom za poslove pravosuđa (u daljem tekstu: Ministarstvo), sprovodi obuku za medijatore i evaluatore spora, kao i druga lica koja sprovode postupke alternativnog rješavanja sporova i organizuje njihovo stručno usavršavanje itd.

Pored navedenih poslova, Centar vrši stručne i druge poslove u vezi alternativnog rješavanja sporova u drugim oblastima, kad je to propisano posebnim zakonom, a može da organizuje vansudsko rješavanje potrošačkih sporova pod uslovima propisanim zakonom kojim se uređuje zaštita potrošača, te da sprovodi i druge postupke alternativnog rješavanja sporova u skladu sa posebnim zakonom. Finansiranje Centra vrši se iz budžeta Crne Gore, dok nadzor nad njegovim radom vrši Ministarstvo.

Sudska organizacija, odnosno sudovi predstavljaju nesporno jednu od ključnih zainteresovanih strana u kontekstu medijacije, posebno imajući u vidu član 32 Ustava Crne Gore koji propisuje da „svako ima pravo na pravično i javno suđenje **u razumnom roku** pred nezavisnim, nepristrasnim i zakonom ustanovljenim sudom“. Imajući u vidu njihovu izraženu opterećenost velikim brojem predmeta po kojima postupaju i čestu dugotrajnost sudskih postupaka koji bitno utiču na njihovu efikasnost i mogućnost da osiguraju pristup pravdi za sve građane i građanke Crne Gore, nesporno je da medijacija predstavlja mehanizam koji može pozitivno uticati na njihov rad i funkcionisanje. U tom smislu Zakon o alternativnom rješavanju sporova predviđa konkretnu ulogu i odgovornosti sudova u procesu medijacije koju treba dodatno promovisati i osnažiti.

Udruženje medijatora je lokalna nevladina organizacija sa sjedištem u Podgorici koja okuplja licencirane medijatore iz Crne Gore, po principu dobrovoljnosti. Osnovana je 2016. godine sa ciljem pružanja podrške medijatorima, podizanja nivoa svijesti građana i drugih korisnika o prednostima i dostupnosti medijacije u svim sferama društvenog života, unapređivanja uslova za primjenu medijacije, profesionalnog razvoja medijatora kroz permanentno stručno usavršavanje, poštovanje etičkih normi i standarda medijacije u skladu sa međunarodnim pravilima i najboljom praksom, te sa ciljem praćenja dostignuća u razvoju medijacije i povezivanja sa mrežama i strukovnim udruženjima u zemlji, regionu i svijetu, radi razmjene iskustava, prakse i unapređenja rada medijatora

²² Nakon stupanja na snagu ZARS, Centar za posredovanje transformisan je u avgustu 2020. godine u Centar za alternativno rješavanje sporova. Centar je preuzeo prava, obaveze i zaposlene Centra za posredovanje i nastavio je da koristi njegova sredstva.

Medijatori i evaluatori spora mogu biti samo lica kojima je izdata licenca za rad. Licenca za rad se izdaje licima koja ispunjavaju uslove propisane odredbama Zakona o alternativnom rješavanju sporova, na vrijeme od pet godina i može se produžiti za isti period.

Medijatori i evaluatori spora kojima je izdata licenca za rad upisuju se u registar medijatora, odnosno registar evaluatora spora koje vodi Ministarstvo. U registar medijatora upisano je 183 medijatora, dok je broj evaluatora spora 8. U registar medijatora u krivičnim stvarima upisano je 37 medijatora koji posjeduju licencu za rad u krivičnim stvarima.

Građani i građanke Crne Gore, kao krajnji benefitori javne politike, imaju prvenstveni interes da im se omogući nesmetan i efikasan pristup pravdi. U tom smislu, alternativno rješavanje sporova kojim se izbjegavaju dugotrajni, skupi, neefikasni i često stresni sudski postupci, predstavlja ekonomičnu i podesnu alternativu da se dođe do pravičnog rješenja sporova u kojima imaju interes.

Presjek stanja i ključni problemi

Pristup pravdi i dalje predstavlja jedan od ključnih izazova u Crnoj Gori, što je posljedica nedovoljne efikasnosti sudova. Shodno izvještaju EK o napretku CG za 2022²³ u 2021. godini je pred crnogorskim sudovima u radu bilo 118 568 predmeta (u 2020: 139 560), od čega 84 143 nova predmeta (u 2020: 80 723). U 2021. godini je riješeno oko 80.485 predmeta (u 2020: 83.206), a na kraju 2021. godine bilo je 37.963 predmeta u radu. Broj slučajeva starijih od 3 godine iznosio je 3 794 na kraju 2021. (u 2020: 3 036). Vrijeme rešavanja, odnosno prosječno vrijeme od podnošenja do odluke, bilo je 158 dana u osnovnim sudskim predmetima u (2020: 150), 197 za privredne predmete (u 2020: 148) i 538 dana pred Upravnim sudom (u 2020: 438).

I pored evidentnih pomaka u odnosu na raniji period, navedeni podaci i dalje ukazuju na veliku opterećenost sudova, kao i na dugotrajnost sudskih postupaka. Iako se razlozi te opterećenosti mogu tražiti, kako se konstatuje u Izvještaju EK, u lošem upravljanju ljudskim resursima unutar sudstva, nedovoljnim finansijskim sredstvima, lošom IKT infrastrukturuom i radnim prostorom, faktor od koga zavisi efikasnosti sudova su mehanizmi alternativnog rješavanja sporova.

Predmetni Izvještaj EK konstatuje pozitivan trend u alternativnom rješavanju sporova, odnosno implementaciji Zakona o alternativnom rješavanju sporova, koji predviđa obavezno korišćenje ovog mehanizma za vrste predmeta koji su pogodni za alternativno rješavanje sporova. U prilog tome govore i podaci sadržani u Izvještaju, shodno kome je u 2021. godini sistem alternativnog rješavanja sporova imao 1 315 postignutih poravnanja (u 2020: 1 269), u 2021. godini bilo je 6 106 predloga za medijaciju koji su prethodili sudskom sporu (u 2020: 1 540).

Takođe, on konstatuje da pravosudni sistem još uvek nije spreman da prihvati povećanu upotrebu alternativnog rješavanja sporova, pošto primjena Zakona o alternativnom rješavanju sporova još uvek nije djelotvorna ili se nedosledno primenjuje u nadležnim sudovima, pa se shodno upućuje na dalje reforme koje treba fokusirati na jačanje nadzora od strane Centra za alternativno rješavanje sporova, jačanje ovlašćenja sudija i medijatora, kao i povećanje obima i kvaliteta usluga alternativnog rješavanja sporova, posebno u privrednim slučajevima.

Primjena pravnih propisa iz oblasti alternativnog rješavanja sporova

²³ <https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/system/files/2022-10/Montenegro%20Report%202022.pdf>

Jedna od konstatacija u Izvještaju EK o napretku Crne Gora za 2022. godinu je da se **alternativno rješavanje sporova ne primjenjuje u dovoljnoj mjeri**, što negativno utiče na efikasnost rada sudova. Kao primarni razlog se navodi da **sudovi ne pokazuju spremnost da u dovoljnoj mjeri upute stranke u sporu na mehanizme alternativnog rješavanja sporova**.

Ovdje treba podsjetiti da je zakonskim rješenjima Zakona o alternativnom rješavanju sporova, odnosno Zakona o parničnom postupku, kao procesni uslov prije pokretanja postupka pred sudom za određenu vrstu spora (sporovi male vrijednosti, sporovi radi naknade štete iz ugovora o osiguranju ako je jedna od stranaka društvo za osiguranje i sporovi za koje je posebnim zakonom propisana ta obaveza) propisano obavezno prethodno obraćanje Centru radi održavanja prvog sastanka sa medijatorom i pokušaja rješavanja spora medijacijom, odnosno propisana je obaveza suda da u sporovima u kojima je jedna od stranaka Crna Gora, odnosno jedinica lokalne samouprave, privrednim sporovima (osim sporovima sa međunarodnim elementom i parnicama koje proizilaze iz postupka stečaja) i sporovima u kojima je posebnim zakonom propisana takva obaveza uputi stranke na prvi sastanak sa medijatorom radi pokušaja rješavanja spora medijacijom.

Predmeti u 2022.godini

Predmet spora	Način pokretanja postupka			Prihvaćena	Nije prihvaćena	Sporazum	Nije postignut sporazum	U radu
	predlog	sud	ukupno					
Država tužena	1586	214	1800	1172	319	1041	131	309
Država tužena radni spor	509	19	528	56	312	142	14	61
Imovinsko-pravni spor	220	76	296	76	166	52	24	54
Lokalna samouprava tužena	970	197	1167	706	224	632	74	238
Ostalo	72	8	80	13	16	9	4	51
Radni spor	2875	224	3099	334	1595	155	179	1172
Spor male vrijednosti	528	88	616	98	356	28	37	162
Sporovi iz osiguranja	2564	15	2579	288	1820	163	125	471
Privredni sporovi	73	225	298	55	170	18	37	73
Porodični sporovi	43	245	288	154	96	102	52	46

Krivična medijacija		22	22	22		22		
UKUPNO	9440	1333	10773	2974	5074	2364	677	2637

Iz navedenih podataka se zaključuje da je u 2022. godini, u kojoj je počela primjena Zakona o alternativnom rješavanju sporova, medijacija bila najzastupljenija u radnim sporovima (3.627) i sporovima radi naknade štete nastale iz ugovora o osiguranju (2.579), koji su zajedno činili procenat od 57,6 % od ukupnog broja predmeta koji su upućeni na medijaciju, odnosno koji su pokrenuti predlogom za sprovođenje postupka medijacije (10.773), dok najveći broj poravnanja je postignut u sporovima u kojima se država javlja u svojstvu tuženog, odnosno protivnika predlagača (1041) i protiv lokalne samouprave (632).

Sa druge strane, na medijaciju je upućeno 298 privrednih sporova, međutim procenat prihvatanja medijacije od strane privrednih društava je mali (55) na šta utiče niz faktora – posebno nedovoljna informisanost stranaka o medijaciji i njenim prednostima.

Upoređujući broj predmeta upućenih na medijaciju od strane suda (1.333) i broj predloga za pokretanje medijacije (9.440) podnijetih prije sudskog postupka, može se reći da je broj postupaka pokrenutih pred Centrom podnošenjem predloga veći za 708,18 % u odnosu na broj predmeta upućenih od strane suda.

Dosadašnja praksa primjene alternativnog rješavanja sporova je pokazala i da **rana neutralna ocjena spora**, kao nova metoda alternativnog rješavanja sporova uvedena u pravni sistem Crne Gore Zakonom o alternativnom rješavanju sporova, još uvijek nije našla svoje mjesto u praksi, jer do sada nije primijenjena ni u jednom slučaju, zbog čega je neophodno podsticati njenu primjenu, naročito u oblasti privrednih sporova, i samim tim unaprijediti primjenu odredbi Zakona o alternativnom rješavanju sporova koje se odnose na ranu neutralnu ocjenu spora.

Medijatori i evaluatori spora

Medijatori i evaluatori spora mogu biti samo lica kojima je izdata licenca za rad. Licenca za rad se izdaje licima koja ispunjavaju uslove propisane odredbama Zakona o alternativnom rješavanju sporova, na vrijeme od pet godina i može se produžiti za isti period. Medijatori i evaluatori spora kojima je izdata licenca za rad upisuju se u registar medijatora, odnosno registar evaluatora spora koje vodi Ministarstvo. U registar medijatora upisano je 201 medijatora, dok je broj evaluatora spora 8. U registar medijatora u krivičnim stvarima upisano je 37 medijatora koji posjeduju licencu za rad u krivičnim stvarima.

U tabeli koja slijedi prikazan je broj i geografska raspoređenost medijatora u građanskim i krivičnim stvarima po opštinama u Crnoj Gori.

Gradovi	Broj medijatora u građanskim stvarima
Podgorica	94
Nikšić	12
Bijelo Polje	16
Bar	8

Berane	12
Kotor	8
Cetinje	8
Herceg Novi	13
Ulcinj	7
Pjeverlja	7
Plav	4
Rožaje	7
Žabljak	2
Danilovgrad	1
Kolašin	2
Ukupno	201

Najveći broj medijatora nalazi se u Glavnom gradu Podgorici, što je i očekivano s obzirom da je u pitanju administrativni centar sa najvećim brojem stanovnika u Crnoj Gori –94 medijatora. Posebno je važno što se medijatori nalaze u svim regionima u Crnoj Gori, čime su, s obzirom na rješenja Zakona o alternativnom rješavanju sporova, kroz dostupnost medijatora svim potencijalnim korisnicima u svim opštinama, stvoreni neophodni uslovi za pristup pravdi građanima i ostalim pravnim subjektima.

Kada su u pitanju evaluatori spora, licenca za rad izdata je za 8 evaluatora spora, koji zbog činjenice da se radi o potpuno novoj metodi alternativnog rješavanja sporova još nijesu imali angažovanje u svojstvu evaluatora spora.

Uspješnost primjene alternativnog rješavanja sporova, time i doprinos unapređenju efikasnosti rada pravosuđa u visokoj mjeri zavisi od kvaliteta rada medijatora i evaluatora sporova, odnosno njihovih stručnih kompetencija.

S aspekta praćenja kvaliteta rada medijatora i evaluatora sporova postoji potreba za primjenom mehanizama za praćenje kvaliteta njihovog rada u skladu sa zahtjevima relevantnih međunarodnih instrumenata kojima se postavljaju najvažniji standardi u ovoj oblasti, a takođe je podržana postojećim strateškim okvirom, nacionalnim propisima, kao i institucionalnom strukturom nacionalnog sistema medijacije. S tim u vezi, Centar za alternativno rješavanje sporova je prepoznat kao glavna institucija u čijoj je nadležnosti koordinacija usluga alternativnog rješavanja sporova u Crnoj Gori, uključujući i praćenje i ocjenu rada medijatora. Usvojenom „Metodologijom i procedurama za evaluaciju rada medijatora u Crnoj Gori” postavljeni su okviri za očuvanje kvaliteta usluga medijacije primenom kombinovanih metoda evaluacije ovih usluga, ali je praksa primjene instrumenata kontrole kvaliteta tek u začetku. Kako bi se omogućilo kontinuirano praćenje i objektivnije sagledavanje kvaliteta usluga medijacije i drugih načina alternativnog rješavanja sporova u skladu sa međunarodnim standardima, **neophodno je unaprediti postojeće mehanizme i uspostaviti dodatne uslove za kontrolu kvaliteta, uključujući i primjenu usvojene Metodologije**, i tako osigurati sveobuhvatan pristup praćenju i evaluaciji usluga.

U kontekstu jačanja kompetencija medijatora i evaluatora sporova, usvajanjem Zakona o alternativnom rješavanju sporova i uvođenjem novih modela obaveznog upućivanja predmeta u postupak medijacije doprinijelo se povećanju broja predmeta koji se nastoje riješiti primjenom alternativnih metoda rješavanja sporova. Ujedno, praksa primjene medijacije u većem broju

predmeta ukazala je na **potrebu specijalizacije medijatora** u određenim oblastima, budući da **postojeći program osnovne obuke ne može da obezbjedi sticanje posebnih stručnih znanja i vještina** od značaja za postupanje medijatora u specifičnim vrstama sporova. Kako bi se u praksi moglo odgovoriti na potrebe korisnika usluga medijacije i drugih alternativnih načina rješavanja sporova, neophodno je obezbjediti uslove za kontinuirano usavršavanje medijatora i evaluatora spora i time osigurati kompetentnu praksu postupanja lica ovlašćenih za sprovođenje postupaka alternativnog rješavanja sporova.

Informisanost javnosti o ARS

Informisanost građana, privrednih lica, sudija i drugih subjekata o medijaciji jedna je od važnih pretpostavki za njen dalji razvoj i unapređenje njene primjene.

Kada se pruži pojašnjenje da medijacija, kao mogućnost vansudskog rješavanja sporova, postoji u pravosudnom sistemu Crne Gore, značajno veći udio građana navodi da je čulo za tu mogućnost (56%) ali tek 5% je imalo neko iskustvo s medijacijom. Oko dvije trećine građana čulo je za Centar (65%). Ipak, tek desetina smatra sebe donekle ili u velikoj mjeri upoznatim sa radom Centra. Preko tri četvrtine ispitanika, bez obzira na to da li su ranije čuli za medijaciju kao način rješavanja sporova, ima pozitivno mišljenje o ovoj metodi, dok negativan stav prema medijaciji ima oko petina građana. Oko tri četvrtine onih koji su imali iskustvo rješavanja svojih sporova u postupku medijacije navodi da bi drugima sigurno ili vjerovatno preporučilo da svoj spor rješavaju na ovaj način. U odnosu na generalni stav prema medijaciji, blizu 85% svih ispitanika smatra da je potrebno podsticati da se još veći broj sporova rješava medijacijom umjesto u sudskom postupku. Kada je u pitanju preferirani način rješavanja sopstvenih sporova, nešto više od polovine primat daje rješavanju sporova medijacijom.

U toku izrade i donošenja Zakona o alternativnom rješavanju sporova, kao i nakon toga, sprovedena je intenzivna kampanja upoznavanja građana sa novim zakonskim rješenjima iz oblasti alternativnog rješavanja sporova.

Medijacija je u Crnoj Gori već dala vidljive pozitivne rezultate, naročito nakon početka primjene Zakona o alternativnom rješavanju sporova. Međutim, moglo bi se reći da je to samo početak onoga što medijacija i drugi metodi alternativnog rješavanja sporova mogu da postignu, a što je u skladu sa međunarodnim standardima i trendovima u oblasti vansudskog rješavanja sporova.

Centar za alternativno rješavanje sporova je u junu 2020. godine, uz podršku Ministarstva pravde, sproveo istraživanje pod nazivom „**Posredovanje/medijacija u Crnoj Gori, stavovi relevantnih aktera u postupku posredovanja/medijacije**“. Istraživanje je pokazalo da je većini stranaka koje su kao fizička lica rješavale sporove medijacijom poznato da postoje alternativni načini rješavanja sporova. Međutim, primijetno je da **stranke nemaju najjasniju predstavu** o tome koji su to sve načini, kao **ni poznavanje karakteristika različitih metoda rješavanja sporova**, te se **nerijetko miješa sudsko i vansudsko poravnanje**, rješavanje spora mirnim putem sa medijacijom i sl. Većina stranaka koje su kao fizička lica učestvovala u sporovima medijaciju doživljava kao pomirenje strana u sporu i kao nešto što je opuštenije i manje formalno u odnosu na sudske procese. Njihova upoznatost je najčešće samo na nivou informacije o postojanju načina da se spor riješi dogovorom dvije strane, **bez dubljeg znanja o samom procesu i procedurama**, pa s toga nijesu ni sigurni da li je u slučaju njihovog spora postojala mogućnost primjene alternativnih načina rješavanja spora, odnosno postupka medijacije.

Dodatno, niko od njih nije imao saznanja da se spor može riješiti medijacijom bez pokretanja sudskog postupka.

Svi sagovornici su stava da građani, ali i institucije, pogotovo državne, nijesu u dovoljnoj mjeri upoznati sa metodama alternativnog rješavanja sporova i da se aktivno mora raditi na promociji i popularizaciji ovih metoda rješavanja sporova.

Većina sudija i stranaka koji su imali sporove ističu da medijacija u mnogim slučajevima, u poređenju sa sudskim postupkom, može biti efikasniji metod, što se najprije ogleda u brzini rješavanja spora. Nezavisno od grupe iz koje su sagovornici, kao pozitivnu stranu medijacije ističu, prvenstveno, brzinu rješavanja spora i smanjenje troškova za stranke koje učestvuju u sporu.

Većina sudija i advokata imala je iskustvo sa medijacijom. Međutim, u zavisnosti od učestalosti korišćenja medijacije **variraju i njihovi stavovi**, pa tako oni koji češće pribjegavaju medijaciji imaju i pozitivniji stav prema ovoj metodi i smatraju je efikasnijom. Advokati, kao i sudije, problem nedovoljne primjene medijacije vide u tome što stranke uglavnom odbijaju da pristanu na ovaj način rješavanja spora. Kako se navodi, stranke u pojedinim predmetima nijesu imale obavezu da se prije sudskog postupka obrate Centru ili da se po sudskom upućivanju pojave pred Centrom, te su tako u startu odbijale medijaciju. Sve sudije, kao i stranke koje su kao zastupnici preduzeća imale iskustva sa medijacijom i sarađivale sa Centrom, pozitivno ocjenjuju to iskustvo.

Rezultati Istraživanja nesporno ukazuju na potrebu daljeg informisanja različitih ciljnih grupa o prednostima, modalitetima i procedurama alternativnog rješavanja sporova, kako bi se unaprijedila njegova primjena. U tom kontekstu, pored uloge Centra, posebno je važna uloga sudija, advokata i Zaštitnika imovinskopravnih interesa Crne Gore, jer od adekvatnosti podrške sudstva i drugih relevantnih aktera zavisi i dalji razvoj alternativnog rješavanja sporova.

Centar za alternativno rješavanje sporova

Centar za alternativno rješavanje sporova obavlja stručne i administrativne poslove koji se odnose na medijaciju, ranu neutralnu ocjenu spora i druge metode alternativnog rješavanja sporova, informiše stručnu i širu javnost o mogućnostima i prednostima alternativnog rješavanja sporova, inicira donošenje, odnosno izmjenu propisa radi usklađivanja sa međunarodnim standardima u oblasti alternativnog rješavanja sporova, daje mišljenje o radu medijatora i evaluatora spora u postupku produženja i prestanka licence za rad medijatora, odnosno licence za rad evaluatora spora, prati i ocjenjuje rad medijatora i evaluatora spora. Pored navedenih poslova, Centar vrši stručne i druge poslove u vezi alternativnim rješavanjem sporova u drugim oblastima, kad je to propisano posebnim zakonom, a može da organizuje vansudsko rješavanje potrošačkih sporova pod uslovima propisanim zakonom kojim se uređuje zaštita potrošača, te da sprovodi i druge postupke alternativnog rješavanja sporova u skladu sa posebnim zakonom.

Imajući u vidu navedene nadležnosti, Centar predstavlja centralnu instituciju od koje zavisi uspješna primjena alternativnog rješavanja sporova, zbog čega je neophodno obezbjediti njegovu punu funkcionalnost i održivost.

U Centru je od 16 radnih mjesta, predviđenih Pravilnikom o sistematizaciji i organizaciji Centra, popunjeno 8 radnih mjesta što predstavlja veliki problem kod adekvatne realizacije zadataka iz nadležnosti Centra, propisanih Zakonom o alternativnom rješavanju sporova, posebno imajući u vidu da je u 2021. godini Centru upućeno od strane fizičkih i pravnih lica i od

strane sudova oko 7000 predmeta čije administriranje zahtjeva veliko angažovanje svih zaposlenih u Centru. Samim tim, a i u cilju dodatnog podsticanja primjena medijacije i drugih metoda alternativnog rješavanja sporova i obezbjeđenja poštovanja standarda kvaliteta u sprovođenju metoda alternativnog rješavanja sporova, koje nalažu međunarodni standardi, potrebno je kontinuirano unaprijeđivati kapacitete Centra, u smislu **povećanja broja zaposlenih, unaprijeđenja njihovih stručnih kompetencija, obezbjeđenje boljih tehničkih i tehnoloških kapaciteta Centra.**

III OPERATIVNI CILJEVI SA PRATEĆIM INDIKATORIMA UČINKA

Jačanje efikasnosti pravosuđa je jedan od strateških ciljeva Strategija reforme pravosuđa 2019-2022, kojim se između ostalog, teži kreiranju savremenog pravosudnog sistema, prilagođenog potrebama demokratskog društva i koji predstavlja temelj vladavine prava, pravne sigurnosti i zaštite ljudskih prava i sloboda.

Uloga je alternativnog rješavanja sporova da obezbjedi alternativne načine rješavanja sporova na efikasan, ekonomičan, održiv i dostupan način, čime se sudovi rasterećuju u radu i mogu da na efikasan način obezbjede pristup pravdi za sve. U tom kontekstu, dostizanjem sljedećih operativnih ciljeva, osnažiće se uloga alternativnog rješavanja sporova i unaprijediti rad crnogorskog pravosuđa.

OPERATIVNI CILJEVI

Operativni cilj 1. Unaprijeđena primjena propisa iz oblasti alternativnog rješavanja sporova, u skladu sa međunarodnim pravnim standardima i standardima dobre prakse alternativnog rješavanja sporova

Indikatori učinka:

Indikator učinka	2023	2025
Urađen Komentar Zakona o alternativnom rješavanju sporova	Komentar Zakona ne postoji	Komentar Zakona odštampan, i objavljen na webstranici Centra za ARS
Izrađena Analiza primjene Zakona o ARS, ZPP-a i Porodičnog zakona, u dijelu koji se odnosi na ARS	Do sada nisu rađene pomenute analize	Urađene analize sa preporukama za eventualne izmjene i unapređenje relevantnih zakona
Izrađena uporedno-pravna analize o primjeni medijacije u upravnim stvarima	Nije rađena analiza.	Uporednopravna analiza o primjeni medijacije u upravnim stvarima sa preporukama urađena
Izrađena Komparativna analiza normativno-institucionalnog okvira funkcionisanja pružalaca usluga ARS	Ne postoji komparativna analiza.	Urađena Komparativna analiza

Definisane preporuke za unapređenje propisa iz oblasti alternativnog rješavanja sporova	Nije bilo preporuka	Date preporuke za unapređenje propisa iz oblasti alternativnog rješavanja sporova
Broj sprovedenih postupaka neutralne ocjene spora	Još uvijek nisu sprovedeni postupci neutralne ocjene spora.	Sprovedenio 10 postupaka rane neutralne ocjene spora.

Operativni cilj 2. Ojačane stručne kompetencije medijatora i evaluatora spora

Indikatori učinka:

Indikator učinka	2022	2025
Povećan nivo stručne kompetencije medijatora i evaluatora spora	U 2021 organizovano 8 naprednih obuka – online i uz lično učešće za medijatore, učesnika 400	Organizovano 25 naprednih obuka-online i uz direktno učešće, učesnika 1250
Broj sprovedenih procedura za evaluaciju medijatora u pružanju usluge medijacije, shodno Metodologiji i procedurama za evaluaciju rada medijatora	Nije se započelo sa primjenom Metodologije za evaluaciju	Razvijena praksa korišćenja metoda i procedura za evaluaciju rada medijatora u skladu sa urađenom Metodologijom
Unaprijeđen kvalitet pružanja usluge medijacije	Do sada nije ocjenjivan rad shodno Metodologiji	20% bolje ocijenjen rad medijatora na kraju 2024.g. u odnosu na 2022.g.
Stav stranaka u postupku medijacije o radu medijatora i postupku medijacije	Nema informacija	60% stranaka ima pozitivan stav u odnosu na rad medijatora i sam postupak medijacije.

Operativni cilj 3. Povećana informisanost građana i drugih pravnih subjekata o alternativnim metodama rješavanja sporova i njihovu motivisanost da se ovim metodama koriste

Indikatori učinka:

Indikator učinka	2023	2025
Povećan nivo informisanosti građana o medijaciji i drugim načinima alternativnog rješavanja sporova	Manje od 30% ispitanika čulo za medijaciju (istraživanje iz juna 2020.godine)	60% ispitanika čulo za medijaciju
Povećan nivo razumijevanja i podrške nosilaca pravosudnih funkcija, advokata i drugih relevantnih subjekata u oblasti medijacije i drugim alternativnim načinima rješavanja sporova.	Održano 5 obuka u 2021.g.	Sprovedeno 20 obuka/okruglih stolova za nosioce pravosudnih funkcija, advokate i druge relevantne subjekata u oblasti posredovanja i drugim alternativnim načinima rješavanja sporova.
Uvedeni edukativni sadržaji o medijaciji u osnovnim i srednjim školama	5 osnovnih škola i jedna srednja škola	20 osnovnih škola i 15 srednjih škola

Uvedeni edukativni sadržaji o medijaciji u drugim ARS na pravnim fakultetima univerziteta u Crnoj Gori	Nije bilo edukativnih aktivnosti o medijaciji na pravnim fakultetima	Sprovedeno 10 informativno-edukativnih događaja na pravnim fakultetima
--	--	--

Operativni cilj 4. Unaprijeđeni kapaciteti Centra za alternativno rješavanje sporova

Indikatori učinka:

Indikator učinka	2023	2025
Broj zaposlenih u Centru za ARS	8	16
Broj realizovanih preporuka u skladu sa Funkcionalnom analizom Centra za ARS	0	Preporuke iz Funkcionalne analize realizovane do kraja 2024.godine
Standardizacija prakse postupanja sa predmetima upućenim Centru na dalji postupak medijacije	Definisane procedure postupanja sa predmetima upućenim Centru na dalji postupak medijacije	Procedure postupanja sa predmetima upućenim Centru na dalji postupak medijacije se primjenjuju

IV AKTIVNOSTI ZA SPROVOĐENJE OPERATIVNIH CILJEVA

Operativni cilj 1. Unaprijeđena primjena propisa iz oblasti alternativnog rješavanja sporova, u skladu sa međunarodnim pravnim standardima i standardima dobre prakse ARS

Ključne mjere sa pratećim aktivnostima:

1.1 Ujednačiti praksu primjene propisa u oblasti alternativnog rješavanja sporova

- 1.1.1 Izraditi Komentar Zakona o alternativnom rješavanju sporova
- 1.1.2 Štampati Komentar Zakona o alternativnom rješavanju sporova
- 1.1.3 Objaviti Komentar Zakona o alternativnom rješavanju sporova na web stranici Centra
- 1.1.4 Sprovoditi obuke za nosioce pravosudnih funkcija, zamjenike Zaštinika imovinsko-pravnih interesa Crne Gore, advokate, privredne subjekte, osiguravajuća društva, lokalne samouprave i druge učesnike u postupku medijacije

1.2 Unaprijediti i uskladiti primjenu relevantnih propisa sa pravnim tekovinama EU

- 1.2.1 Izraditi Analizu primjene Zakona o alternativnom rješavanju sporova, Zakona o parničnom postupku i Porodičnog zakona, u dijelu koji se odnosi na alternativno rješavanje sporova
- 1.2.2 Izraditi uporednopravnu analizu o primjeni medijacije u upravnim stvarima
- 1.2.3 Izraditi komparativnu analizu normativno-institucionalnog okvira funkcionisanja pružalaca usluga alternativnog rješavanja sporova

1.3. Podsticati primjenu propisa o ranoj neutralnoj ocjeni spora, posebno u privrednim sporovima

- 1.3.1 Sprovoditi javne kampanje radi podsticaja korištenja rane neutralne ocjene spora
- 1.3.2 Održati promotivne skupove/okrugle stolove sa pravnim i fizičkim licima, Privrednom komorom i drugim relevantnim subjektima, potencijalnim korisnicima instituta rane neutralne procjene spora

Operativni cilj 2. Ojačane stručne kompetencije medijatora i evaluatora spora

Ključne mjere sa pratećim aktivnostima:

2.1. Unaprijediti sistem obuke i stalnog stručnog usavršavanja medijatora i evaluatora spora

- 2.1.1 Uraditi izvještaj o stručnim kompetencijama medijatora shodno edukacijama koje su prošli
- 2.1.2 Izraditi analizu potreba medijatora za specijalizovanim znanjima i vještinama u primjeni medijacije u određenim vrstama sporova
- 2.1.3 Izraditi analizu potreba u pogledu potrebnog broja medijatora po gradovima
- 2.1.4 Usvojiti Godišnji plan obuka medijatora i evaluatora spora
- 2.1.5 Izraditi Program specijalizovanih obuka za medijatore kroz module
- 2.1.6 Sprovesti obuke (bazične i napredne) za medijatore i evaluatore spora u skladu sa Planom obuke

2.2. Obezbjediti postupanje medijatora i evaluatora spora u skladu sa standardima dobre prakse

- 2.2.1 Izrada Etičkog kodeksa evaluatora spora
- 2.2.2 Sprovesti obuke za primjenu etičkih standarda
- 2.2.3 Sprovesti obuke medijatora za primjenu etičkih standarda

2.2.4 Obuka za članove i zamjenike članova Etičke komisije o primjeni etičkih standarda u oblasti medijacije

2.3 Obezbijediti nove mehanizme praćenja i evaluacije primjene medijacije i drugih alternativnih načina rješavanja sporova

2.3.1 Pripremiti predlog za formiranje novog Savjeta za alternativno rješavanje sporova za podsticanje daljeg razvoja i primjene medijacije i drugih alternativnih načina rješavanja sporova, sastavljen od predstavnika MP, VS, AK, CARS, MF i MER

2.3.2 Formirati baze podataka o alternativnom rješavanju sporova u okviru informacionog sistema pravosuđa i ažurno unositi podatke o upućivanju predmeta na medijaciju i druge načine alternativnog rješavanja sporova

2.3.3 Godišnje analizirati rezultate primjene medijacije i drugih načina alternativnog rješavanja sporova

2.3.4 Voditi evidenciju o sprovedenim postupcima alternativnog načina rješavanja sporova i sačinjavati izvještaje zasnovane na evidencijama

2.4 Kontinuirano pratiti rad medijatora kroz primjenu Metodologije i procedura za evaluaciju rada medijatora

2.4.1 Sprovoditi superviziju rada medijatora

2.4.2 Sprovoditi obuke supervizora u skladu sa Metodologijom

2.4.3 Organizovati jednom mjesečno sastanke supervizora radi razmatranja konkretnih slučajeva

2.4.4 Organizovati intervizijske sastanke

2.4.5 Razviti praksu samoevaluacije medijatora

2.4.6 Sprovoditi evaluaciju rada medijatora od strane stranaka

2.4.7 Godišnje analizirati rad medijatora na osnovu procedura za evaluaciju rada medijatora definisanih u Metodologiji

Operativni cilj 3. Povećana informisanost građana i drugih pravnih subjekata o alternativnim metodama rješavanja sporova i njihovu motivisanost da se ovim metodama koriste

Ključne mjere sa pratećim aktivnostima:

3.1. Kontinuirano informisati građane, druge pravne subjekte i preostale aktere u postupku medijacije o medijaciji i drugim alternativnim načinima

rješavanja sporova

- 3.1.1** Izraditi i sprovesti godišnje programe kampanje radi podsticaja korišćenja alternativnog rješavanja sporova
- 3.1.2** Sprovoditi istraživanja o informisanosti i stavovima građana i drugih relevantnih aktera u postupku medijacije i drugim načinima alternativnog rješavanja sporova
- 3.1.3** Izraditi Analizu troškova u vezi sa predmetima koji su okončani u postupku medijacije i pred sudom
- 3.1.4** Organizovati i sprovesti „Nedelju medijacije“
- 3.1.5** Organizovati promotivne skupove za pravna i fizička lica, Privrednu komoru i druge relevantne subjekte, potencijalne korisnike instituta rane neutralne ocjene spora
- 3.1.6** Organizovati konferencije, okrugle stolove i seminare o medijaciji i drugim načinima alternativnog rješavanja sporova sa nosiocima pravosudnih funkcija, zamjenicima Zaštinika imovinsko-pravnih interesa Crne Gore, advokatima, privrednim subjektima, osiguravajućim društvima, lokalnim samoupravama i drugim učesnicima u postupku medijacije
- 3.1.7** Sprovesti obuku za odnose sa medijima za odabrane medijatore iz svih opština

3.2. Uvesti edukativne sadržaje o medijaciji u osnovnim i srednjim školama

- 3.2.1** Potpisivanje Memoranduma o saradnji sa Ministarstvom prosvjete
- 3.2.2** Sprovesti informativne radionice za odabrani nastavni kadar u odabranim osnovnim i srednjim školama
- 3.2.3** Sprovesti informativne radionice za učenike

3.3. Uvesti edukativne sadržaje o medijaciji i drugim alternativnim načinima rješavanja sporova na pravnim fakultetima univerziteta u Crnoj Gori.

- 3.3.1** Potpisivanje Memoranduma o saradnji sa pravnim fakultetima
- 3.3.2** Sprovesti informativno-edukativne događaje o medijaciji i drugim alternativnim načinima rješavanja sporova za studente pravnih fakulteta

Operativni cilj 4. Unaprijeđeni kapaciteti Centra za alternativno rješavanje sporova“

Ključne mjere sa pratećim aktivnostima:

4.1 Jačati ljudske, administrativne i tehničke kapacitete Centra

- 4.1.1 Izraditi funkcionalnu analizu Centra za alternativno rješavanje sporova
- 4.1.2 Obrazovati Stručni savjet Centra za alternativno rješavanje sporova shodno Statutu centra
- 4.1.3 Redovni sastanci stručnog savjeta
- 4.1.4 Sprovesti postupke zapošljavanja u Centru na osnovu akta o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji
- 4.1.5 Sprovesti program obuke zaposlenih u Centru za alternativno rješavanje sporova shodno rezultatima funkcionalne analize
- 4.1.6 Obezbjediti sredstva za rad Centra za alternativno rješavanje sporova u skladu sa utvrđenim potrebama
- 4.1.7 Izraditi akt kojim će se urediti procedure postupanja sa predmetima upućenim na medijaciju, odnosno evaluaciju spora
- 4.1.8 Pripremiti materijal za sudove, državna tužilaštva i medijatore (fascikle, izjave o povjerljivosti, tipske sporazume o prihvatanju medijacije/alternativnih načina rješavanja sporova i sl.)
- 4.1.9 Sprovesti obuku za odnose sa medijima za zaposlene u Centru

V MONITORING, IZVJEŠTAVANJE I EVALUACIJA

Za potrebe praćenja sprovođenja Programa razvoja alternativnog rješavanja sporova 2023-2025 i pratećeg akcionog plana, Ministarstvo pravde će formirati radno tijelo u čiji sastav će ući predstavnici ključnih nosilaca mjera/aktivnosti Programa, kao i predstavnik nevladinog sektora u skladu sa Uredbom o načinu i stupku ostvarivanja saradnje organa državne uprave i nevladinih organizacija.

Lista članova radnog tijela sa njihovim ulogama/obavezama:

1. Ministarstvo pravde
2. Centar za alternativno rješavanje sporova
3. Osnovni sud u Podgorici
4. NVO

Radno tijelo će se sastajati na kvartalnom nivou kako bi ocjenilo napredak u realizaciji planiranih aktivnosti na dostizanju postavljenih ciljeva, a shodno potrebi i češće. O realizovanom sastanku i evidentiranom progresu u realizaciji planiranih aktivnosti, Ministarstvo pravde će sačinjavati kvartalne izvještaje, koji će biti osnova za izradu godišnjih izvještaja (kao i završnog izvještaja) o sprovođenju Programa koji se

dostavlja na mišljenje Generalnom sekretarijatu Vlade, a prije dostavljanja Vladi Crne Gore na usvajanje. Godišnji i završni izvještaj o sprovođenju Programa će biti objavljeni na web stranici Ministarstva pravde.

Nakon završetka sprovođenja Programa izvršiće se eksterna evaluacija kojom će se utvrditi u kojoj mjeri su ostvareni planirani rezultati, kao i efekti koje je Program proizveo. Evaluacija će se izvršiti u skladu sa OECD kriterijumima i za nju su planirana sredstva u iznosu od **2.000,00 eura**.

VII Finansijski plan

Sredstva potrebna za realizaciju planiranih mjera i aktivnosti trogodišnjeg Programa razvoja alternativnih načina rješavanja sporova iznose **489.060,00 eura** i ista će biti obezbjeđena iz redovnih budžetskih i donatorskih sredstava.

OBRAĆANJE JAVNOSTI

Donošenje strateškog dokumenta u oblasti razvoja alternativnih načina rješavanja sporova je u skladu strateškim opredjeljenjima Vlade Crne Gore da obezbijedi efikasnu i pravovremenu zaštitu prava i interesa građana i drugih pravnih subjekata, efikasnost pravosuđa i pristup pravdi. Jedna od pretpostavki za realizaciju pomenutog cilja je uspostavljanje strateškog okvira razvoja alternativnih načina rješavanja sporova.

Program razvoja alternativnih načina rješavanja sporova 2023-2025 daje smjernice za efikasniju primjenu alternativnih načina rješavanja sporova, medijacije i rane neutralne ocjene spora i jasno definiše zadatke i odgovornosti svih relevantnih subjekata odgovornih za postizanje definisanih ciljeva. Strateški ciljevi kreirani su tako da u narednom periodu omoguće sprovođenje svih aktivnosti od značaja za dalji razvoj medijacije i drugih alternativnih načina rješavanja sporova kao efikasnih, finansijski isplativih, održivih i dostupnih načina rješavanja sporova, a kroz usklađivanje postojećeg zakonodavnog okvira sa relevantnim međunarodnim standardima, unaprjeđenje prakse u primjeni alternativnih načina rješavanja sporova, jačanje kapaciteta Centra za alternativno rješavanje sporova, kao i stručnih kompetencija medijatora i unapređenje informisanosti javnosti o medijaciji i drugim alternativnim načinima rješavanja sporova.

Usvajanje Programa razvoja alternativnih načina rješavanja sporova treba da omogući ostvarivanje međunarodnog standarda uravnoteženog odnosa između sudskih postupaka i alternativnih načina rješavanja sporova, kako bi se građanima olakšao pristup alternativnom rješavanju sporova i time učinili dostupnim pravični načini ostvarivanja prava na pravnu zaštitu. Pružanjem podrške uspostavljanju kvalitetnog i održivog sistema usluga medijacije i drugih načina alternativnog

rješavanja sporova, država pokazuje spremnost da podrži međunarodno priznate mehanizme prevencije i rješavanja sporova u zajednici čijom primjenom bi i sama država ostvarila brojne uštede. U konačnom, prepoznavanje i prihvatanje alternativnih načina rješavanja sporova vodi unapređenju vladavine prava, pa bi koristi takvog pristupa bile višestruke kako za građane, tako i za državu i društvo u cjelini.

Donošenje strateškog dokumenta u oblasti razvoja alternativnih načina rješavanja sporova je u skladu strateškim opredjeljenjima Vlade Crne Gore da obezbijedi efikasnu i pravovremenu zaštitu prava i interesa građana i drugih pravnih subjekata, efikasnost pravosuđa i pristup pravdi.

Akcioni plan za 2023-2025. godinu

Operativni cilj 1	Unaprijeđena primjena propisa iz oblasti alternativnog rješavanja sporova, u skladu sa međunarodnim pravnim standardima i standardima dobre prakse ARS.					
Indikator učinka				2023	2025	
Uradjen Komentar Zakona o ARS				Komentar Zakona ne postoji	Komentar Zakona odštampan, i objavljen na webstranici Centra za ARS	
Izrađena Analiza primjene Zakona o ARS, ZPP-a i Porodičnog zakona, u dijelu koji se odnosi na ARS				Do sada nisu rađene pomenute analize	Urađene analize sa preporukama za eventualne izmjene i unapređenje relevantnih zakona	
Izrađena uporedno-pravna analize o primjeni medijacije u upravnim stvarima				Nije rađena analiza.	Uporednopravna analiza o primjeni medijacije u upravnim stvarima sa preporukama urađena	
Izrađena Komparativna analiza normativno-institucionalnog okvira funkcionisanja pružalaca usluga ARS				Ne postoji komparativna analiza.	Komparativna analiza urađena	
Definisane preporuke za unapređenje propisa iz oblasti ARS				Nijesu date preporuke	Date preporuke za unapređenje propisa iz oblasti ARS	
Ključna mjera	1.1 Ujednačiti praksu primjene propisa u oblasti alternativnog rješavanja sporova					
Aktivnost	Indikator rezultata	Nosilac aktivnosti	Datum početka realizacije	Datum završetka realizacije	Potrebna finansijskih sredstava	Izvor finansijskih sredstava
1.1.1 Izrada Komentara Zakona o ARS	Izrađen Komentar Zakona o ARS	Centar za ARS	II kvartal 2023.g.	III kvartal 2023.g.	8.000,00	Redovna budžetska sredstva Donatorska sredstva
1.1.2 Štampanje Komentara Zakona o ARS-a	Odštampan i Komentar Zakona o ARS-u	Centar za ARS	III kvartal 2023.g.	III kvartal 2023.g.	2.500,00	Redovna budžetska sredstva Donatorska sredstva
1.1.3 Objavljivanje Komentara Zakona o ARS-a	Komentar Zakona objavljen na web	Centar za ARS	III kvartal 2023.g.	III kvartal 2023.g.	nisu potrebna dodatna	Redovna budžetska

na web stranici Centra	stranici Centra za ARS				sredstva	sredstva
1.1.4 Izrada Analize primjene Zakona o ARS, ZPP-a i Porodičnog zakona, u dijelu koji se odnosi na ARS	Urađena Analiza sa preporukama	MP/Centar za ARS	II kvartal 2023.g.	III kvartal 2023.g.	5.000,00	Donatorska sredstva
Ključna mjera	1.2 Unaprijediti i uskladiti primjenu relevantnih propisa sa pravnim tekovinama EU					
Aktivnost	Indikator rezultata	Nosilac aktivnosti	Datum početka realizacije	Datum završetka realizacije	Potrebna finansijskih sredstava	Izvor finansijskih sredstava
1.2.1. Izrada uporedno-pravne analize o primjeni medijacije u upravnim stvarima	Urađena analiza sa preporukama	Centar za ARS	IV kvartal 2023.g.	II kvartal 2024.g.	6.000,00	Redovna budžetska sredstva Donatorska sredstva
Ključna mjera	1.3. Podsticati primjenu propisa o ranoj neutralnoj ocjeni spora, posebno u privrednim sporovima					
Aktivnost	Indikator rezultata	Nosilac aktivnosti	Datum početka realizacije	Datum završetka realizacije	Potrebna finansijskih sredstava	Izvor finansijskih sredstava
1.3.1. Sprovođenje javnih kampanja radi podsticaja korišćenja rane neutralne ocjene spora	Izrađen plan promotivne kampanje Broj distribuiranog promotivnog materijala Broj medijskih nastupa	Centar za ARS	III kvartal 2023.g.	IV kvartal 2024.g.	30.000,00	Redovna budžetska sredstva Donatorska sredstva

Operativni cilj 2	Dodatno unaprijediti kvalitet rada medijatora i evaluatora sporova.					
Indikator učinka				2023	2025	
Povećan nivo stručne kompetencije medijatora i evaluatora spora				U 2021 organizovano 8 naprednih obuka – online i uz lično učešće za medijatore, učesnika 400	Organizovano 25 naprednih obuka-online i uz direktno učešće, učesnika 1250	
Broj sprovedenih procedura za evaluaciju medijatora u pružanju usluge medijacije, shodno Metodologiji procedurama za evaluaciju rada medijatora				Nije se započelo sa primjenom Metodologije	Razvijena praksa korišćenja metoda i procedura za evaluaciju rada medijatora u skladu sa urađenom Metodologijom	
Unaprijeđen kvalitet pružanja usluge medijacije				Do sada nije ocjenjivan rad shodno Metodologiji	20% bolje ocijenjen rad medijatora na kraju 2024.g. u odnosu na 2022.g.	
Stav stranaka u postupku medijacije o radu medijatora i postupku medijacije				Nema podataka	60% stranaka ima pozitivan stav u odnosu na rad medijatora i sam postupak medijacije.	
Povećan nivo stručne kompetencije medijatora i evaluatora spora				U 2021 organizovano 8 naprednih obuka – online i uz lično učešće za medijatore, učesnika 400	Organizovano 25 naprednih obuka-online i uz direktno učešće, učesnika 1250	
Ključna mjera	2.1 Obezbijediti nove mehanizme praćenja i evaluacije primjene medijacije i drugih alternativnih načina rješavanja sporova					
Aktivnost	Indikator rezultata	Nosilac aktivnosti	Datum početka realizacije	Datum završetka realizacije	Potrebna finansijskih sredstava	Izvor finansijskih sredstava
2.1.1 Pripremiti predlog za formiranje novog Savjeta za alternativno rješavanje sporova, za podsticanje daljeg razvoja i primjene medijacije i drugih ARS, sastavljen od predstavnika MPiLJMP, VS, AK, CARS, MFiSS, MER	Formiran Savjet za alternativno rješavanje sporova, za podsticanje daljeg razvoja i primjene medijacije i	MP, VS, AK, CARS, MF, MER, UM	III kvartal 2023.g.	III kvartal 2023.g.	nisu potrebna dodatna sredstva	Redovna budžetska sredstva

	drugih ARS					
2.1.2 Godišnje analizirati rezultate primjene medijacije i drugih ARS	Sačinjena godišnja analiza	Centar za ARS/ sudovi	I kvartal 2023./2024.g.	I kvartal 2023/2024.g.	nisu potrebna dodatna sredstva	Redovna budžetska sredstva
2.1.3 Voditi evidenciju o sprovedenim postupcima alternativnog načina rješavanja sporova i sačinjavati izvještaje zasnovane na evidencijama	Izveštaj o sprovedenim postupcima ARS Broj i vrsta sprovedenih postupaka	Centar za ARS/Sudovi	I kvartal 2023./2025.g.	I kvartal 2023/2025.g.	nisu potrebna dodatna sredstva	Redovna budžetska sredstva
Ključna mjera	2.2 Kontinuirano pratiti rad medijatora kroz primjenu Metodologije i procedura za evaluaciju					
Aktivnost	Indikator rezultata	Nosilac aktivnosti	Datum početka realizacije	Datum završetka realizacije	Potrebna finansijskih sredstava	Izvor finansijskih sredstava
2.2.1 Sprovoditi superviziju rada medijatora	Broj održanih supervizija Broj superviziranih medijatora	Centar za ARS	III kvartal 2023/2025.g.	IV kvartal 2023/2025.g.	4.000,00	Redovna budžetska sredstva
2.2.2 Sprovesti obuku supervizora u skladu sa Metodologijom	Broj obuka broj učesnika obuke	Centar za ARS	III kvartal 2023.g.	III kvartal 2023.g.	3.000,00	Redovna budžetska sredstva Donatorska sredstva
2.2.3 Organizovati jednom mjesečno sastanke supervizora radi razmatranja konkretnih slučajeva	Broj održanih sastanaka supervizora Broj razmatranih	Centar za ARS	II kvartal 2023.g.	IV kvartal 2025.g.	2.000,00	Redovna budžetska sredstva

	slučajeva					
2.2.4. Organizovati intervizijske sastanke- 1 sastanak mjesečno	Intervizijski sastanci organizovani minimum 12 puta godišnje	Centar za ARS	I kvartal 2023.g.	IV kvartal 2025.g.	3.000,00	Redovna budžetska sredstva
2.2.5 Razviti praksu samoevaluacije medijatora	Izrađen upitnik za samoevaluaciju medijatora,	Centar za ARS	II kvartal 2023.g.	IV kvartal 2024.g.	nisu potrebna dodatna sredstva	Redovna budžetska sredstva
2.2.6 Sprovesti evaluaciju rada medijatora od strane stranaka	Izrađen program za unos upitnika za evaluaciju medijatora, Broj popunjenih evaluacionih listova	Centar za ARS	II kvartal 2023.g.	IV kvartal 2025.g.	4.000,00	Redovna budžetska sredstva
2.2.7 Godišnje analizirati rad medijatora na osnovu procedura za evaluaciju rada medijatora definisanih u Metodologiji	Analiza upitnika o samoevaluaciji medijatora urađena na godišnjem nivou Analiza upitnika o evaluaciji medijatora od strane stranaka urađena na godišnjem	Centar za ARS	II kvartal 2023.g.	IV kvartal 2025.g.	3.000,00	Redovna budžetska sredstva

	nivou Analiza supervizijskih izvještaja o radu medijatora					
Ključna mjera	2.3 Unaprijediti sistem obuke i stalnog stručnog usavršavanja medijatora i evaluatora spora					
Aktivnost	Indikator rezultata	Nosilac aktivnosti	Datum početka realizacije	Datum završetka realizacije	Potrebna finansijskih sredstava	Izvor finansijskih sredstava
2.3.1 Uraditi izvještaj o stručnim kompetencijama medijatora shodno edukacijama koje su prošli.	Urađen izvještaj	Centar za ARS	III kvartal 2023.g.	IV kvartal 2023.g.	Sredstva nisu potrebna	Redovna budžetska sredstva
2.3.2 Izraditi analizu potreba medijatora za specijalizovanim znanjima i vještinama u primjeni medijacije u određenim vrstama sporova	Izradjena Analiza potreba medijatora za specijalizovanim obukama	Centar za ARS	III kvartal 2023.g.	IV kvartal 2023.g.	4.000,00	Redovna budžetska sredstva Donatorska sredstva
2.3.3 Izraditi analizu potreba u pogledu potrebnog broja medijatora po gradovima	Izrađena Analiza sa preporukama o potrebnom broju medijatora po pojedinim opštinama	Centar za ARS	II kvartal 2023/2025.g.	II kvartal 2023/2025.g.	nisu potrebna dodatna sredstva	Redovna budžetska sredstva
2.3.4 Usvojiti Godišnji plan obuka medijatora i evaluatora spora	Usvojen Godišnji plan obuka	Centar za ARS	I kvartal 2023/2025.g.	I kvartal 2023/2025.g.	nisu potrebna dodatna sredstva	Redovna budžetska sredstva
2.3.5 Izraditi Program specijalizovanih obuka za	Izrađen Program	Centar za ARS	III kvartal 2023.g.	IV kvartal 2023.g.	6.000,00	Redovna budžetska sredstva

medijatore kroz module	specijalizovanih obuka					Donatorska sredstva
2.3.6 Sprovesti obuke (bazične i napredne) za medijatore i evaluatore spora u skladu sa Planom obuke	Broj i vrsta sprovedenih obuka Broj i struktura polaznika obuka	Centar za ARS	II kvartal 2023/2025.g.	IV kvartal 2023/2025.g.	145.000,00	Redovna sredstva budžetska Donatorska sredstva
Ključna mjera	2.1 Obezbijediti postupanje medijatora i evaluatora spora u skladu sa standardima dobre prakse					
Aktivnost	Indikator rezultata	Nosilac aktivnosti	Datum početka realizacije	Datum završetka realizacije	Potrebna finansijskih sredstava	Izvor finansijskih sredstava
4.2.1 Izrada Etičkog kodeksa evaluatora spora	Donešen Etički kodeks evaluatora spora	Centar za ARS	II kvartal 2023.g.	II kvartal 2023.g.	1.500,00	Redovna sredstva budžetska
4.2.2. Sprovesti obuku evaluatora spora za primjenu etičkih standarda	broj sprovedenih obuka broj polaznika obuka	Centar za ARS	IV kvartal 2023.	IV kvartal 2023.g.	4.000,00	Redovna sredstva budžetska Donatorska sredstva
4.2.3. Sprovesti obuke medijatora za primjenu etičkih standarda	broj sprovedenih obuka broj polaznika obuka	Centar za ARS	III kvartal 2023	IV kvartal 2023	8.000,00	Redovna sredstva budžetska Donatorska sredstva
4.2.4. Obuka za članove i zamjenike članova Etičke komisije o primjeni etičkih standarda u oblasti medijacije	broj sprovedenih obuka broj polaznika obuka	Centar za ARS	III kvartal 2023.g.	IV kvartal 2023.g.	2.000,00	Redovna sredstva budžetska Donatorska sredstva

Operativni cilj 3		Povećati informisanost građana i drugih pravnih subjekata o alternativnim metodama rješavanja sporova i njihovu motivisanost da se ovim metodama koriste.				
Indikator učinka		2023		2025		
Povećan nivo informisanosti građana o medijaciji i drugim načinima alternativnog rješavanja sporova		Manje od 30% ispitanika čulo za medijaciju (istraživanje iz juna 2020.godine)		60% ispitanika čulo za medijaciju		
Povećan nivo razumijevanja i podrške nosilaca pravosudnih funkcija, državnih organa, organa lokalne samouprave, advokata i drugih relevantnih subjekata u oblasti medijacije i drugim alternativnim načinima rješavanja sporova.		Održano 5 obuka u 2021.g.		Sprovedeno 20 obuka/okruglih stolova za nosioce pravosudnih funkcija, advokate i druge relevantne subjekata u oblasti posredovanja i drugim alternativnim načinima rješavanja sporova.		
Uvedeni edukativni sadržaji o medijaciji u osnovnim i srednjim školama		5 osnovnih škola i jedna srednja škola		20 osnovnih škola i 15 srednjih škola		
Uvedeni edukativni sadržaji o medijaciji u drugim ARS na pravnim fakultetima univerziteta u Crnoj Gori		Nije bilo edukativnih aktivnosti o medijaciji na pravnim fakultetima		Sprovedeno 10 informativno-edukativnih događaja na pravnim fakultetima		
Povećan nivo informisanosti građana o medijaciji i drugim načinima alternativnog rješavanja sporova		Manje od 30% ispitanika čulo za medijaciju (istraživanje iz juna 2020.godine)		60% ispitanika čulo za medijaciju		
Ključna mjera		3.1 Kontinuirano informisati građane, pravne subjekte i druge aktere u postupku medijacije o medijaciji i drugim alternativnim načinima rješavanja sporova				
Aktivnost	Indikator rezultata	Nosilac aktivnosti	Datum početka realizacije	Datum završetka realizacije	Potrebna finansijskih sredstava	Izvor finansijskih sredstava
3.1.1 Izraditi i sprovesti godišnje programe kampanje radi podsticaja korišćenja alternativnog rješavanja sporova	Godišnji programi kampanje Izrađen i distribuiran promotivni material Broj medijskih gostovanja	Centar za ARS	II kvartal 2023/2025.g.	IV kvartal 2023/2025.g.	10.000,00	Redovna budžetska sredstva Donatorska sredstva

	predstavnik Centra za ARS Broj objava na web stranici Centra za ARS i profilima na društvenim mrežama					
3.1.2 Sprovoditi istraživanja o informisanosti i stavovima građana i drugih relevantnih aktera u postupku medijacije i drugim načinima ARS	Broj sprovedenih istraživanja broj građana informisanih o medijaciji/ARS	Centar za ARS	IV kvartal 2023/2025. g.	IV kvartal 2023/2025.g.	20.000,00	Redovna budžetska sredstva Donatorska sredstva
3.1.3 Izraditi Analizu troškova u vezi sa predmetima koji su okončani u postupku medijacije i pred sudom	Urađena Analiza troškova sa ključnim nalazima i preporukama	Centar za ARS/sudovi	IV kvartal 2023.g.	IV kvartal 2023.g.	6.000,00	Redovna budžetska sredstva Donatorska sredstva
3.1.4 Organizovati i sprovođiti „Nedelju medijacije“	Organizovane i održane „Nedelje medijacije“ Broj i vrsta aktivnosti organizovanih u okviru „Nedelje medijacije“	Centar za ARS	IV kvartal 2023/2025.g.	IV kvartal 2023/2025.g.	36.000,00	Redovna budžetska sredstva Donatorska sredstva
3.1.5 Organizovati promotivne skupove za pravna i fizička lica, Privrednu komoru i druge relevantne subjekte, potencijalne korisnike instituta rane neutralne ocjene spora U vezi sa akt. 1.3.2	Broj održanih promotivnih skupova Broj i struktura učesnika na organizovanim skupovima	Centar za ARS	II kvartal 2023/2025.g.	IV kvartal 2023/2025.g.	9.000,00	Redovna budžetska sredstva Donatorska sredstva

3.1.6 Organizovati konferencije, okrugle stolove i seminare o medijaciji i drugim ARS sa nosiocima pravosudnih funkcija, zamjenicima Zaštinika imovinsko-pravnih interesa CG, advokatima, privrednim subjektima, osiguravajućim društvima, lokalnim samoupravama i drugim učesnicima u postupku medijacije U vezi sa akt. 11.4	Broj održanih obuka Broj i struktura učesnika na obukama	Centar za ARS / sudovi / Zaštitnik imovinsko-pravnih interesa / advokatska komora /privredna komora / jedinice lokalne samouprave	III kvartal 2023/2025.g.	IV kvartal 2023/2025.g.	25.000,00	Redovna sredstva Donatorska sredstva	budžetska
3.1.7 Sprovesti obuku za odnose sa medijima za odabrane medijatore iz svih opština	Broj održanih obuka Broj učesnika na obukama	Centar za ARS	III kvartal 2023.g.	III kvartal 2023.g.	7.000,00	Redovna sredstva Donatorska sredstva	budžetska
Ključna mjera	3.2 Uvesti edukativne sadržaje o medijaciji u osnovnim i srednjim školama						
Aktivnost	Indikator rezultata	Nosilac aktivnosti	Datum početka realizacije	Datum završetka realizacije	Potrebna finansijskih sredstava	Izvor finansijskih sredstava	
3.2.1 Potpisivanje Memoranduma o saradnji sa Ministarstvom prosvjete	Potpisan Memoranduma o saradnji sa Ministarstvom prosvjete	Centar za ARS/Ministarstvo prosvjete	III kvartal 2023.g.	III kvartal 2023.g.	Nisu potrebna dodatna sredstva	Redovna sredstva	budžetska
3.2.2 Sprovesti informativne radionice o medijaciji za odabrani nastavni kadar u odabranim osnovnim i srednjim školama	Broj škola čiji nastavni kadar je uključen. Broj sprovedenih obuka.	Centar za ARS	IV kvartal 2023/2025.g.	IV kvartal 2023/2025.g.	12.000,00	Redovna Sredstva	budžetska
						Donatorska sredstva	

	Broj i struktura polaznika					
3.2.3 Sprovesti informativne radionice za učenike	Broj škola čiji učenici su uključeni. Broj sprovedenih obuka. Broj i struktura polaznika	Centar za ARS	IV kvartal 2023/2025.g.	IV kvartal 2025.g.	9.000,00	Redovna budžetska Sredstva Donatorska sredstva
Ključna mjera	3.3 Uvesti edukativne sadržaje o medijaciji i drugim alternativnim načinima rješavanja sporova na pravnim fakultetima univerziteta u Crnoj Gori.					
Aktivnost	Indikator rezultata	Nosilac aktivnosti	Datum početka realizacije	Datum završetka realizacije	Potrebna finansijskih sredstava	Izvor finansijskih sredstava
3.3.1 Potpisivanje Memoranduma o saradnji sa pravnim fakultetima	Broj potpisanih Memoranduma	Centar za ARS/zaintersovanani pravni fakulteti	IV kvartal 2023.g.	IV kvartal 2023.g.	Nisu potrebna dodatna sredstva	Redovna budžetska sredstva
3.3.2 Sprovesti informativno-edukativne događaje o medijaciji i drugim alternativnim načinima rješavanja sporova za studente pravnih fakulteta	Broj fakulteta čiji studenti su uključeni Broj sprovedenih obuka. Broj i struktura polaznika	Centar za ARS/pravni fakulteti	IV kvartal 2023/2025.g.	IV kvartal 2025.g.	6.000,00	Redovna budžetska Sredstva Donatorska sredstva

Operativni cilj 4		Unaprijeđeni kapaciteti Centra za alternativno rješavanje sporova.				
Indikator učinka			2023		2025	
Broj zaposlenih u Centru za ARS			8		16	
Broj realizovanih preporuka u skladu sa Funkcionalnom analizom Centra za ARS			0		Preporuke iz Funkcionalne analize realizovane do kraja 2024.godine	
Standardizacija prakse postupanja sa predmetima upućenim Centru na dalji postupak medijacije			Definisane procedure postupanja sa predmetima upućenim Centru na dalji postupak medijacije		Procedure postupanja sa predmetima upućenim Centru na dalji postupak medijacije se primjenjuju	
Ključna mjera		4.1. Jačati ljudske, administrativne i tehničke kapacitete Centra za ARS				
Aktivnost	Indikator rezultata	Nosilac aktivnosti	Datum početka realizacije	Datum završetka realizacije	Potrebna finansijskih sredstava	Izvor finansijskih sredstava
4.1.1 Izraditi funkcionalnu analizu Centra za ARS	Funcionalna analiza sa preporukama za unpređenje rada Centra za ARS	Centar za ARS	III kvartal 2023	IV kvartal 2023	5.500,00	Redovna budžetska sredstva Donatorska sredstva
4.1.2 Obrazovati Stručni savjet Centra za ARS shodno Statutu Centra	Formiran Stručni Savjet Centra za ARS	Centar za ARS	II kvartal 2023	II kvartal 2023	nisu potrebna dodatna sredstva	Redovna budžetska sredstva
4.1.3 .Redovni sastanci Stručnog savjeta Centra za ARS	Broj sastanaka	Centar za ARS	II kvartal 2023	IV kvartal 2025	nisu potrebna dodatna sredstva	Redovna budžetska sredstva Donatorska sredstva
4.1.4 Sprovesti postupke zapošljavanja u Centru na osnovu akta o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji	Broj zaposlenih u Centru	Centar za ARS	III kvartal 2023	III kvartal 2023	80.000,00	Redovna budžetska sredstva
4.1.5 Sprovesti program obuke zaposlenih u Centru za ARS shodno rezultatima funkcionalne analize	Broj i vrsta sprovedenih obuka Broj i strutura polaznika obuka	Centar za ARS	III kvartal 2023	IV kvartal 2024	9.000,00	Redovna budžetska sredstva Donatorska sredstva

4.1.6 Obezbediti sredstva za rad Centra za ARS u skladu sa utvrđenim potrebama	Budžetska sredstva za rad Centra za ARS	Ministarstvo finansija i socijalnog staranja	IV kvartal 2023	IV kvartal 2025	nisu potrebna dodatna sredstva	Redovna budžetska sredstva
4.1.7 Izraditi akt kojim će se urediti procedure postupanja sa predmetima upućenim na medijaciju, odnosno evaluaciju spora	Akt o procedurama postupanja sa predmetima upućenim na medijaciju, odnosno evaluaciju spora	Centar za ARS	II kvartal 2023	III kvartal 2023	1.500,00	Redovna budžetska sredstva Donatorska sredstva
4.1.8 Pripremiti materijal za sudove, državna tužilaštva i medijatore (fascikle i sl.)	Materijal pripremljen i odštampan	Centar za ARS/sudovi	III kvartal 2023	III kvartal 2024	8.600,00	Redovna budžetska sredstva Donatorska sredstva
4.1.9. Za zaposlene u Centru sprovesti obuku za odnose sa medijima	Broj sprovedenih obuka Broj polaznika obuka	Centar za ARS	III kvartal 2023	III kvartal 2023	3.460,00	Redovna budžetska sredstva Donatorska sredstva